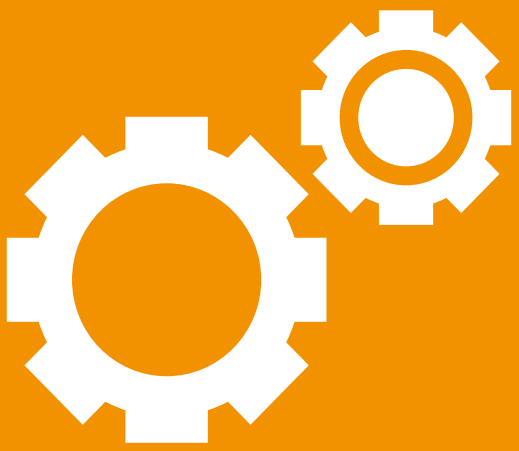

SOCIÁLNÍ INOVACE

SOCIÁLNÍ INOVACE

Tým autorů: Vladimír Hyánek, Jakub Pejcal, Zuzana Rennerová

Obsah

ÚVOD ... 2
CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍCH INOVACÍ ... 4
Vymezení sociálních inovací v historickém kontextu ... 4
Pojetí Evropské komise ... 5
Sociální inovace v evropských politikách ... 7
PRÁVNÍ A EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ PRO VZNIK A FUNGOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH INOVACÍ ... 9
SOUČASNÁ MEZINÁRODNÍ PRAXE ... 14
Případová studie 1 Ochrana spotřebitele prostřednictvím online finančního vzdělávání ... 14
Případová studie 2 Sociální inovace v kultuře: případová studie revitalizace zanedbaných městských zón ... 16
Případová studie 3 Sociální inovace v sociálních službách ... 19
Případová studie 4 Sociální inovace ve zdravotních službách ... 22
EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DOPADY ... 23
Soutěž SozialMarie ... 23
Oceněné projekty ... 25
Čeští vítězové: podrobnější charakteristika ... 27
Dílčí shrnutí ... 29
UDRŽITELNOST SOCIÁLNÍCH INOVACÍ V ČR ... 30
O financování sociálních inovátorů ... 30
Financování vítězných projektů – postup práce a obecné závěry ... 30
POUŽITÉ PRAMENY ... 46

ÚVOD

Sociální inovace je dnes poměrně populární „buzzword“, tedy módní slovo, pojem ne zcela jasného obsahu, nálepka, pod kterou se schová ledacos. Není tomu tak proto, že by chyběla definice. Právě naopak, je jich několik, a snad až příliš mnoho. Snad by postačilo říct, že sociální inovace je nový způsob řešení sociálních a ekonomických problémů, tedy inovace nikoliv primárně technická, ale opravdu sociální, „společenská“. A některé tyto inovace skutečně mění společnost. Vzpomeňme na brněnský Rapid Re-Housing, pražský Pragulic, projekty jako Změna je možná, Cirkus Paciento, či desítky a možná stovky dalších nových postupů a neotřelých řešení všude po zemi (i Zemi).

Posláním této publikace je pomoci v orientaci těm, pro které jsou zatím sociální inovace neobjeveným územím, aby pochopili podstatu tohoto fenoménu – a možná si pak takový čtenář uvědomí, že vlastně příklady sociálně inovativních postupů zná, jen jim tak neříká.

Současně je ovšem naším cílem poskytnout zajímavé informace i těm, kdo se o sociální inovace zajímají, ale nemají potřebu či prostor studovat řadu dalších dílčích podkladů. Jde tedy o materiál přehledového charakteru, který umožní každému najít si svou vlastní cestu k pochopení podstaty, rozsahu a dopadů sociálních inovací. Na publikaci se podílel tým Centra pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) a Asociace nestátních neziskových organizací (ANNO), jež přispěla především velmi cenným zpracováním legislativního kontextu.

Pokud jste po této publikaci sáhli, nepotřebujete možná další motivaci k jejímu prostudování. Přesto se však o určitou motivaci nerozhodného čtenáře pokusíme, zejména abychom poodkryli ty roviny daného tématu, jež možná nejsou na první pohled zjevné. Tak tedy, proč studovat sociální inovace? Inspirujme se stručným pojednáním Andrew, C., Klein, J. L., & Mohamoud, H. (2010). Social Innovation: What is it and why is it important to understand it better. Montréal: CRISES:

Sociální inovace často nejsou založeny na naprosto nových či převratných myšlenkách, ale spíše na novém uchopení či přizpůsobení toho, co již existuje. A to se nezřídka děje prostřednictvím spolupráce institucí z různých sektorů. je zajímavé, kolik inovativních projektů vzniká právě na základě mezisektorové spolupráce. Zásadním prvkem sociálních inovací tak může být kombinace rozdílných úhlů pohledu, rozdílných perspektiv a rozdílných způsobů jednání.

Sociální inovace se objevují ve všech oblastech společnosti. Murray, Mulgan a Caulier-Grice (2007)popisují sociální ekonomiku jako součást státu, trhu, neziskového sektoru, ale i sektoru domácností a přinášejí argumenty o významu mezisektorové spolupráce při vytváření a šíření sociálních inovací.

Přestože se sociální inovace šíří velmi často právě prostřednictvím subjektů, jejichž hlavním cílem není dosahování zisku, principy a postupy typické pro firmy, ale koneckonců i pro veřejný sektor, bývají těmi komponentami, bez nichž by k inovaci nedošlo, případně, bez nichž by byl životní cyklus inovace jen krátký a neudržitelný. Z toho plyne, že sociální inovace jdou svým charakterem proti jinak často přítomné dichotomii "trh - stát", "trh - neziskový sektor", případně "neziskový sektor - veřejný sektor". Nosným pilířem tady totiž není sektor (a my často býváme "otroky" sektorového vnímání), ale inovace a její přesah či přerod v systémovou změnu.

Sociální inovace vychází z nespokojenosti, resp. z (dlouhodobě) pociťované neuspokojené společenské potřeby a touhy "něco s tím udělat". Do procesu sociálních inovací tak nutně vstupují

hodnoty jako motivační faktor. Tyto hodnoty mohou být velmi rozmanité; od zvyšování demokratické participace občanů na společenském i ekonomickém životě, snižování chudoby a zlepšení podmínek zdravotně postižených, vytváření ekologičtějších a sociálně udržitelnějších měst, až po zvyšování schopnosti pacientů s rakovinou navzájem se vzájemně podporovat, atd. To vše v sobě nutně sdílené hodnoty obsahuje.

Sociální inovace nepředstavují stav, ale proces. A je pravdou, že velké množství sociálně inovativních myšlenek nikdy nepřekoná počáteční fáze. Kroky inovačního procesu mohou být popsány různě, nicméně vždy pokrývají všechny fáze od identifikování potřeby přes návrh inovace, implementaci (včetně třeba pilotní fáze), rozšiřování inovace, vyhodnocování dopadů, až po systémovou změnu (více viz např. Murray, Mulgan a Caulier-Grice, Mulgan 2007, apod). Ukazuje se, že aby byla inovace úspěšná, musí dojít k její institucionalizaci, tedy ukotvení do struktur zúčastněných subjektů a okolního prostředí.

V prostředí sociálních inovací má zásadní význam otázka důvěry. Spolupráce napříč odvětvími a vytváření nových partnerství může fungovat pouze při dlouhodobé vzájemné důvěře.

Sociální inovace zahrnuje potřebu dělat věci jinak, přemýšlet z hlediska nutnosti transformace stávajících institucí sociálních postupů.

Sociální inovace jsou velmi často společensky a prostorově zakotveny. Jak ukazují i naše příklady, mnoho sociálních inovací má za následek rekonfiguraci společenských a/nebo územních vztahů, nové způsoby lokalizace společenských aktivit v regionu (obecně na nějakém území). Vlastně to znamená, že do inovací je zapojena řada stakeholderů a inovační proces sám, má-li být úspěšný, musí tyto stakeholdery a jejich preference respektovat a oni zase mohou měnit své postoje, vztahy, aktivity, apod.

Sociální inovace vyžaduje učení a institucionální kapacitu vzdělávat (se). Učící se regiony a vzdělávající (se) instituce jsou proto rozhodujícími prvky sociálně-inovačního procesu. Již zmíněná mezisektorová spolupráce, někdy i velmi rozsáhlá, prostě úzkou komunikaci a vzájemné učení nutně předpokládá.

A to samozřejmě není všechno. Na sociální inovace můžeme pohlížet jako jednotlivci, jako členové kolektivů, obyvatelé regionů, příslušníci menšiny/většiny, producenti či klienti a spotřebitelé. Ale také jako ti, kdo inovace spoluutvářejí, kdo je řídí či financují. Je proto jasné, že není možné o nich podat zcela vyčerpávající výklad. Ale snad to pro vás bude místy aspoň trochu inspirující…

CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍCH INOVACÍ

"V osmdesátých a devadesátých letech se inovační agenda zaměřovala výlučně na firmy. Bylo to období, kdy byly ekonomické a sociální otázky považovány za oddělené, ekonomika produkovala bohatství, společnost utrácela, a to v 21. století už není pravda. Odvětví, jako je zdravotnictví, sociální služby a vzdělávání, mají tendenci růst, a to jak s ohledem na jejich podíl na HDP, tak i při vytváření zaměstnanosti, zatímco jiné obory upadají. Z dlouhodobého hlediska bude inovace v oblasti sociálních služeb nebo vzdělávání stejně důležitá jako inovace ve farmaceutickém nebo leteckém průmyslu. "

Diogo Vasconcelos (1968 - 2011). Guide to social innovation: DG Regional and Urban Policy European Commission, 2013

Vymezení sociálních inovací v historickém kontextu

Sociální inovace nemají jasné hranice: odehrávají se ve všech sektorech, veřejném, neziskovém i tržním. Skutečně nejvíce kreativních aktivit se děje na rozhraní jednotlivých sektorů.

(Murray et al, 2010, 3)

Pojem sociální inovace nemá jasné hranice, přestože vědecké poznání v této oblasti již podstatně pokročilo a rozvinula se i praxe, kdy se sociální inovace nejen objevují, ale i rozšiřují, a to bez respektu k státním hranicím.

Sociální inovace mají své logické místo v sociálně ekonomickém vývoji. Historické analýzy inovací v prostředí vyspělých zemí identifikují několik vln technologických změn. Každá z těchto vln je samozřejmě odlišná od té předchozí i od těch, jež následují. A každá z těchto vln s sebou nese nějakou převratnou technologii, doposud nevídané postupy a procesy, které mění hospodářství a celou společnost. Nicholls a Murdock (2012) tyto vlny vymezují takto:

1. Průmyslová revoluce (1771 - 1829)
2. Věk páry a železnic (1829 - 1875)
3. Věk oceli, elektřiny a těžkého průmyslu (1875 - 1908)
4. Věk ropy, automobilů a masové výroby (1908 - 1971)
5. Věk informací a telekomunikací (1971 - …)

Na základě řady výzkumů se zdá, že se vždy jednalo o *ekonomické*, anebo přinejmenším *politicko-ekonomické* faktory a efekty startující novou etapu inovací, zatímco *sociální* či obecně společenské faktory hrály spíše jakousi vedlejší roli. Přitom základními hybateli jsou právě faktory převážně ekonomické.

Postupně se ale objevují další přístupy, které místo technologických a ekonomických faktorů kladou důraz na sociální faktory a sociální inovace. Nejde tedy pouze o změny v technologii, technice či pracovních postupech a procesech, jde o změny mnohem hlubší, navíc s akcentem na problémy, jež trh sám o sobě vytváří.

Je zřejmé, že se jedná o přístup reagující na neschopnost trhů i vládních regulací poskytovat přijatelná a žádoucí řešení, respektující komplexní společenské vztahy a environmentální aspekty.

Sociální inovace tak představují (a ještě se k tomuto budeme na dalších stránkách vracet) produkci *nových myšlenek*, nápadů a *nových společenských struktur*, ale současně i proces změn v chápání (změny norem) toho, co jsou to veřejné statky, co je to spravedlnost a rovnost. Sociální inovace se neomezují na jeden obor či odvětví, prochází napříč celou společností i ekonomickým systémem. Takovéto změny jsou často typické neobvyklou kombinací, resp. Vzájemnou spoluprací aktérů, kteří jinak fungují samostatně na základě naprosto odlišné vnitřní logiky - soukromé firmy, veřejný sektor, neziskový sektor (občanská společnost).

Vzhledem k tomu, že toto není akademický text, budeme i teoretické pasáže dávkovat s mírou, abychom neodradili potenciální čtenáře. Při závěrečném vymezení sociálních inovací vycházíme ze stejných předpokladů, jako projekt ITSSOIN (www.itssoin.eu):

První předpoklad

Sociální inovace se liší podle organizační (právní) formy zúčastněných aktérů a míry jejich zapojení v tom smyslu, že *vlastnosti neziskových organizací* činí její vznik obzvláště pravděpodobným (jinými slovy, zejména neziskovost a zapojení dobrovolníků jsou nahlíženy jako vlastnosti, které umožňují organizaci přicházet s inovativními řešeními). Jde především o podmínku nerozdělování zisku a zapojení dobrovolné práce. Samozřejmě, že to neznamená, že by neziskové organizace byli ideálními či dokonce jedinými nositeli sociálních inovací.

Druhý předpoklad

Na tomto pozadí se sociální inovativnost dále liší podle toho, v jakém institucionálním prostředí se pohybujeme a jak je toto prostředí vnímáno jednotlivými aktéry. Sociální inovativnost potom chápeme jako *schopnost vyřešit nebo přispět k řešení dříve nevhodně řešených společenských potřeb* - toto řešení by mělo být jak účelné a hospodárné, tak i schopné *způsobit reálnou změnu*. Současně musí toto řešení primárně směřovat ke zlepšení situace pro příjemce služby a všechny zúčastněné subjekty (Anheier et al., 2014, s. 33).

Pojetí Evropské komise

Většina definic sociálních inovací zahrnuje více (někdy snad až příliš mnoho) charakteristických rysů. Evropská komise se pokusila shrnout přístupy některých zásadních či průkopnických projektů na tomto poli a definuje sociální inovace jako:

"Vývoj a realizace nových myšlenek (výrobků, služeb a modelů) uspokojujících sociální potřeby a vytvářející nové společenské vztahy nebo způsoby spolupráce. Představuje nové reakce na naléhavé sociální požadavky, které ovlivňují společenské vztahy. Je zaměřen na zlepšení lidské spokojenosti (well-being). Sociální inovace jsou inovace, které jsou sociální jak svým cílem, tak i svými prostředky. Jsou to inovace, které jsou nejen dobré pro společnost, ale také zvyšují schopnost jednotlivců jednat "(Evropská komise, 2013, s. 6).

Všimněme si, že podstatným rysem sociální inovace je podpora vlastní schopnosti klienta, uživatele, případně komunity řešit své problémy.

Nabídněme závěrem ještě jednu poměrně jednoduchou definici vyvinutou projektem TEPSIE (www.tepsie.org) a využívanou i dalšími projekty a autory, která celkem elegantně shrnuje vše podstatné:

"Sociální inovace jsou nová řešení (produkty, služby, modely, trhy, procesy atd.), které současně uspokojují společenskou potřebu (účinněji než stávající řešení) a vedou k novým či vylepšeným schopnostem a vztahům a k lepšímu využívání prostředků a zdrojů. Jinými slovy, sociální inovace jsou dobré pro společnost i pro posílení schopnosti společnosti jednat. " TEPSIE

Zde předkládané přístupy jsou jen jedněmi z mnoha. Tady naleznete řadu dalších, možná vám budou některé z nich vyhovovat: https://www.siceurope.eu/about-sic/what-social-innovation. A to je k definici vše, neboť všechny podstatné rysy sociální inovace již byly vysvětleny.

Upozorněme ještě na dvě skutečnosti. První z nich je spíše omylem, nicméně poměrně rozšířeným. Jde o to, že sociální inovace bývají automaticky ztotožňovány s konkrétním institucionálním typem - nejčastěji se sociálními podniky. Ve skutečnosti sociální inovace nemusí nijak souviset se sociálním podnikem, který sice může odpovědně podnikat se sociálním přesahem, nicméně inovativní prvek zde může (ale nemusí) chybět. Není proto vhodné hledat mezi těmito dvěma fenomény automaticky spojitost. Je ovšem pravda, že zejména v americkém pojetí je sociální podnik tím subjektem, který využívá při podnikání inovativní myšlenky.

Další poznámka se vztahuje k původu, ke zdrojům sociálních inovací. Šebestová a Palová (2016) uvádějí, že právě vznik sociálních inovací často na podpoře z veřejných prostředků závisí, a to zejména v regionech, jež jsou relativně méně rozvinuté (což, zdá se, platí i pro Česko). Tato otázka není takto jednoduše zodpověditelná, i když je zřejmé, že EU právě v sociálně inovativních řešeních spatřuje jeden z nástrojů řešení socio-ekonomických problémů, jako je například nezaměstnanost či pracovní reintegrace ohrožených skupin. Položme si ale otázku, která na tomto místě musí nutně zůstat nezodpovězená: jsou-li (některé) sociální inovace při svém vzniku závislé na veřejných penězích, jaká je jejich dlouhodobá udržitelnost? Anebo jinak, jsou inovace závislé na veřejných dotacích opravdu žádoucí?

Šebestová, Palová (2016) upozorňují na názor, že sociální inovátoři mohou na trhu přežít, protože pomáhají zaplnit mezeru mezi státem a trhem. Boettke a Rathbone podle těchto autorek vidí jako zdroj sociálních inovací *neziskový sektor spolupracující s místní komunitou*. To je logický předpoklad, neboť neziskové organizace jsou právě k takové činnosti, tedy kooperaci s prostředím, v němž působí, dobře vybaveny. Ovšem další jejich tvrzení, a sice že sociální inovátoři musí tradičně spoléhat na osobní finance a mikrofinancování, často s pomocí přátel či rodiny lze např. v českém prostředí poměrně snadno vyvrátit. Jak citované autorky samy dokládají, technologický pokrok a další faktory způsobují, že sociální inovace nejsou limitovány pouze na tyto případy a konkrétní typy institucí.

Sociální inovace v evropských politikách

SOCIÁLNÍ INOVACE A POLITIKA EU

Již bylo zmíněno propojení sociálního podnikání se sociálními inovacemi. A protože sociální inovace se přelévají přes hranice národních států, pokusíme se odpovědět na následující tři otázky:

1. Jak jsou sociální inovace chápány v rámci politik EU?
2. Jak jsou sociální inovace chápány v jednotlivých evropských zemích, a to včetně ČR?
3. Jsou neziskové organizace typickým (nebo snad dokonce nejvhodnějším) nositelem sociálních inovací? Pokud by tomu tak bylo, bylo by ještě zřetelnější spojení neziskových organizací se sociálním podnikáním.

V politických dokumentech EU najdeme časté odkazy na to, že neziskový sektor je významným faktorem při realizaci sociálních inovací; je ovšem pravdou, že existují i pohledy akcentující ve vztahu k sociálním inovacím spíše právě sociální podniky a sociální podnikatele *obecně*, jakkoliv ani tyto pojmy nejsou ještě definovány tak, aby byly chápány ve všech zemích stejně.

Existuje také několik mezinárodních výzkumných projektů zaměřených na sociální inovace, z nichž některé byly řešeny i s účastí českých výzkumných institucí, ale pouze v rámci několika z nich identifikujeme přímé spojení mezi sociální inovací či inovativností a neziskovým (občanským) sektorem. Typické je naopak právě spojování tématu sociálních inovací se sociálním podnikáním a sociálními podniky. Domníváme se ovšem, že stejně jako ne všechny sociální podniky musí nutně představovat inovaci, lze naopak pojmenovat některé vlastnosti, které tak trochu "předurčují" neziskové organizace k tomu, být ideálními nositeli sociálně inovativních řešení společenských problémů v nejširším slova smyslu.

Průnik mezi politikou, sociálními inovacemi a neziskovým sektorem je na politické úrovni nejlépe patrný v případě dvou klíčových iniciativ strategie Evropa 2020. Jednou z nich je *Innovatrion Union*, což je jedna ze sedmi stěžejních iniciativ Evropa 2020 směřující k vytvoření prostředí vstřícného k inovacím, tak, aby se *"skvělé myšlenky mohly snáze přerodit ve zboží a služby, což by přineslo naší ekonomice růst a pracovní místa"* (http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm).

Evropská platforma pro boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení je jednou ze sedmi stěžejních iniciativ strategie Evropa 2020 (stejně jako Unie inovací) pro inteligentní a udržitelný růst podporující sociální začlenění. Zemím EU má pomoci vymanit 20 milionů lidí z chudoby a sociálního vyloučení, v nichž se v současné době ocitli. Činnost platformy byla zahájena v roce 2010. Aktivní bude do roku 2020 (http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=cs).

Tyto iniciativy v rámci svého obsahu přímo odkazují na roli subjektů občanské společnosti a neziskového sektoru při realizaci sociálně inovativních řešení. Je tady ovšem jedno velké ALE. Politické iniciativy EU týkající se sociálních inovací a jejich uvádění v život zdaleka nejsou plně a stejným způsobem implementovány v jednotlivých členských státech EU. V některých zemích a některých oblastech veřejné politiky jsou sociální inovace využívány jako přímý nástroj sociálního a ekonomického rozvoje ve shodě se záměry politiky EU, v jiných zemích je pak koncept sociálních inovací a s nimi spojených politik méně výrazný, jinde pak v podstatě

neexistující. Také pro českou republiku donedávna platilo spíše určité ignorování problematiky sociálních inovací. Podotkněme, že je to zčásti možná i jazykový problém, neboť české slovo "sociální" evokuje zúžený význam tohoto pojmu a jeho souvislost s oblastí sociálních služeb, což znamená určitou redukci původního významu. Výstižnější by tedy bylo používat termín společenské (social), nikoliv sociální inovace.

Samotný termín "sociální inovace" je Evropskou komisí definována takto: *Social innovation means developing new ideas, services and models to better address social issues. It invites input from public and private actors, including civil society, to improve social services (http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1022&langId=en).* Nové myšlenky, nové nápady, služby a modely lépe reagující na společenské problémy. A povšimněme si, že ke konečnému cíli, tedy obecně zlepšení veřejných služeb, má vést propojení veřejného i soukromého kapitálu (což neznamená nutně pouze finanční prostředky), včetně zapojení občanské společnosti.

Stejně tak neziskové organizace jsou v některých zemích a oborech považovány za důležité, především ve své úloze poskytovatelů sociálních služeb; v jiných zemích jsou považovány za důležité spíše proto, že podporují nebo prosazují zájmy ohrožených skupin, a proto jsou také považovány za důležité platformy, které mohou ovlivňovat vývoj sociálních inovací.

Současná a stále živá diskuse o významu či smyslu sociálních inovací v evropském politickém rámci a o úloze neziskového sektoru v této oblasti v některých zemích upozorňuje zejména na takové důležité otázky, jako je trvalá udržitelnost inovativních řešení, nezávislost organizací, stejně jako úlohu a charakter vztahů se státem, resp. veřejným sektorem a podnikatelským světem.

Existuje však stále relativní nedostatek znalostí (a dokonce i výzkumu) o veřejných politikách, iniciativách a podpůrných strukturách sociálních inovací - otázky, ohledně kterých chybí uspokojivé informace, například pokud jde o šíření, přenos a především dopad (impact) inovací.

Hlavní politické rámce a trendy v oblasti sociálních inovací na úrovni Evropské unie, jakož i to, jak iniciativy na této úrovni měnily prostředí a šířily se na vnitrostátní úrovni - to vše jsou velmi důležité faktory, neboť stanovují podmínky fungování pro neziskový sektor a jeho organizace v této oblasti a pro další rozvoj evropského rámce sociálních inovací.

Je důležité zdůraznit, že není možné jednoduše identifikovat přenos, resp. šíření politik sociálních inovací vyvinutých na úrovni EU ani pro jednotlivé země, ani pro konkrétní obory či odvětví. Dosud omezený, ale přesto viditelný dopad je pravděpodobně lépe popsatelný z hlediska probíhajícího *procesu přenosu*, resp. *šíření inovací* (Czarniawska & Sevón, 2006; Sahlin & Wedlin, 2008), kde jsou rámce a jednotlivé složky politiky v jednotlivých národních nebo specifických terénních prostředích různými způsoby modifikovány.

PRÁVNÍ A EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ PRO VZNIK A FUNGOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH INOVACÍ

Výraz „sociální inovace" je relativně novým a dynamickým pojmem, který se používá až v posledních letech, a to znamená, že právní systém zatím s tímto pojmem nepracuje. Teorie sociálních inovací implikuje požadavek na legislativní úpravu sociálního podnikání, ideálně nikoliv rigidní – právě přílišná svázanost pravidly (například v podobě stanovení jednotné právní formy) by mohla být v praxi překážkou inovativnosti. Hlavní problémové okruhy sociálních inovací se pak víceméně shodují s problémy známými ze sektoru sociálního podnikání. Absence pojmového vymezení a nejednotný přístup externích subjektů působí sociálním inovátorům potíže jak při vstupu na trh, tak při udržení v sektoru, a to zejména v případech, kdy nelze výstup sociální inovace dobře monetizovat (omezená disponibilita finančních produktů, nedostatečné vypisování veřejných zakázek v oblasti inovací, nedostatek prostředků na zajištění provozu apod.). Přitom sociální inovace nejsou oproti ekonomickým inovacím primárně motivovány komerčními zájmy. Posláním sociálně inovativních podniků je řešení společenského problému (tj. sociální, resp. společenský užitek či výnos), tedy šířit a podněcovat změny chování, nikoliv ze sociálního podnikání profitovat.

Základním koncepčním dokumentem v oblasti inovací je Národní inovační strategie České republiky, kterou schválila vláda ČR usnesením č. 714 ze dne 27. září 2011 a která zapracovává doporučení obsažená v dokumentu Unie inovací přijatém Evropskou komisí dne 6. října 2010. Na rozdíl od Lisabonské strategie, jež vycházela z tradičního pojetí inovací v technickém, resp. ekonomickém smyslu, strategie Evropa 2020 akcentuje význam sociálních inovací při řešení společenských problémů a sociální inovace pojímá jako prioritu unijní inovační politiky. Již na úrovni EU je tedy zajištěna podpora sociálních inovací v celém inovačním cyklu tak, aby byly odstraněny překážky vstupu na trh a aby se sociální inovace mohly transformovat do podoby výrobků a služeb a ve výsledku tak přispěly k tvorbě nových pracovních míst. Hlavním cílem Národní inovační strategie České republiky je posílit význam inovací a využívání nejnovějších technologií jako zdroje konkurenceschopnosti České republiky a zvyšování jejich přínosů pro dlouhodobý hospodářský růst, tvorbu pracovních míst a rozvoj kvality života na území ČR.

Ve věcném záměru zákona o sociálním podnikání je dále přínosný přístup koncipující činnost sociálních podniků jako primárně integrační, avšak umožňující jim současně i jiné sociální podnikání, jež může mít inovativní potenciál. Doporučit lze rovněž navázání případné úpravy sociálního podnikání na dosud nekodifikovaný status veřejné prospěšnosti - o sociálním podnikání ale pojednáváme na jiném místě.

Strategické dokumenty týkající se sociálních inovací

Sociální inovace představují v České republice relativně novou koncepci a není proto divu, že nejen laická, ale částečně ani odborná veřejnost tento pojem buď nezná anebo jeho obsah a význam jen tuší (pokud jej přímo neodmítá). Je pravdou, že tento pojem je u nás spojen především s Evropskou unií, resp. s jednotlivými operačními programy (Eriksson et al., 2014, s. 50). Příčina je zřejmá, jsou to právě programy evropských fondů, jež podporují vznik, výzkum a popularizaci sociálních inovací. To je patrně také důvodem, proč v českém kontextu nalézáme

řadu národních a regionálních politik v oblasti inovací obecně (ovšem kromě inovací sociálních) a pouze v jednom případě právě v oblasti sociálních inovací (SI).

Tato pasáž má za úkol zmapovat to, co se na poli sociálních inovací děje v rovině české veřejné politiky. Protože i když praxe někdy může předběhnout nejen teorii, ale také právní vymezení, což se u nás do jisté míry v této oblasti dělo a děje, je naprosto zásadní vědět, jak se k sociálním inovacím staví veřejný sektor, veřejná správa a její jednotlivé orgány a reprezentanti. Konkrétně se jedná o:

Platné, ale i již neaktuální strategické dokumenty s výskytem sousloví "sociální inovace" (někdy včetně uvedení místa výskytu či kontextu), příklady některých strategických dokumentů bez přímého výskytu sousloví "sociální inovace" nicméně s inovacemi souvisejících, příklady možné podpory (především OPZ a některé výzvy) z prostředků EU, dokumenty z dílny MPSV s účelem informovanosti o sociálních inovacích. Nejedná se o výčet vyčerpávající, ale informativní, napomáhající lépe pochopit prostředí, ve kterém jsou sociální inovace realizovány.

Strategické dokumenty (s přímým výskytem spojení sociální inovace)

Národní priority orientovaného výzkumu experimentálního vývoje a inovací (2012)

- str. 19 (3.4.5. Člověk, věda a nové technologie; v rámci Sociální a kulturní výzvy) příloha 5 Sociální a kulturní výzvy - podrobná specifikace prioritní osy

- str. 4, str. 20, str. 24, str. 25, str. 31

https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/narodni-priority-orientovaneho-vyzkumu-experimentalniho-vyvoje-a-inovaci-2012?typ=download

Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (2014)

- str. 40, str. 70 - 80, str. 81, str. 102, str. 136 – 139

https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/narodni-vyzkumna-a-inovacni-strategie-pro-inteligentni-specializaci-ceske-republiky-narodni-ris3-strategie-2014?typ=download

Strategie sociálního začleňování (2014 - 2020)

str. 57 (kapitola: Podpora dalším začleňujícím veřejným službám)

(Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2014; Dokument představuje strategii vlády pro oblast sociálního začleňování od Ministerstva práce a sociálních věcí. Obsahuje přehled strategií a nástrojů boje proti chudobě, které zahrnují také sociální inovace. Jedná se o jeden z prvních (a doposud o jeden z mála) oficiálních vládních materiálů, které používají termín "sociální inovace". Nicméně, tento dokument samozřejmě není zaměřen pouze a výlučně na oblast inovací.)

Regionální inovační strategie hlavního města Prahy (2014)

str. 50

(Regionální inovační strategie hlavního města Prahy (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2014)). Dokument se zaměřuje na regionální strategii města Prahy a zpracovává konkrétní části strategického rozvoje města, které souvisí s inovacemi. Tento dokument lze označit jako zajímavý příklad místní politiky týkající se sociálních inovací.

Další strategie se vztahem k sociálním inovacím

V České republice nepatří doposud pojem sociální inovace mezi běžně využívané a je zřejmé, že jej neužívá a nerozumí mu nejen laická veřejnost, ale ani část veřejnosti odborné. Lze také vysledovat, že částí odborné veřejnosti je tento pojen přímo odmítán, a to na rozdíl od inovací technických či technologických, které samozřejmě nepopírá nikdo.

To vše je zcela v souladu s tím, že relativně omezený počet dokumentů veřejné politiky se zabývá sociálními inovacemi přímo, resp. jako hlavním či závažným tématem. Nicméně tento fenomén je v české společnosti zcela reálný, nehledě na jeho veřejnou reflexi.

V této souvislosti lze zmínit i některé veřejně politické dokumenty, jež se inovačních aktivit sice týkají, ale přímo sociální inovace nezmiňují. Na národní úrovni se jedná například o tyto dokumenty:

Národní inovační strategie (2012-2020); popsána výše

(Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2011). Jedná se o prozatím poslední strategický dokument v oblasti inovací, který byl schválen vládou ČR a který by měl sloužit jako platforma pro aktualizaci druhého dokumentu. Dokument je důležitý jako poslední strategický dokument veřejné inovační politiky, který se zabývá aktuálními problémy a trendy v této oblasti.

Národní politika výzkumu, vývoje a inovací (2016-2020)

https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/narodni-politika-vyzkumu-vyvoje-a-inovaci-ceske-republiky-na-leta-2016-2020?typ=download

Národní politika výzkumu, vývoje a inovací (2009-2015)

(Rada pro výzkum, vývoj a inovace, 2009). Tento dokument se týká politik EU, sociální politiky a nezbytných změn české inovační politiky, která se jich týkají. Zahrnujeme tento dokument do vzorku jako hlavní zdroj politické koncepce národních výzkumných a inovačních strategií.)

Národní inovační politika 2005 – 2010

(Rada pro výzkum, vývoj a inovace, 2005). Dokument představuje skutečný základ české inovační politiky, definuje základní koncepce a stanovuje priority pro budoucí politiky a opatření. Je důležité poznamenat, že opět vychází z doporučení a závěrů evropských institucí. Zabývá se především obchodem, konkurencí na trhu a technologickými inovacemi, a také formuluje českou inovační politiku a to, jak je tato politika chápána vládou.)

Samozřejmě, také na úrovni krajů existují inovační strategie. Zmiňme příklad Jihočeského, Jihomoravského, či Olomouckého kraje. Je zajímavé, že i tyto vyšší samosprávné celky si uvědomují důležitost inovativních řešení technických i obecně společenských problémů.

Podpora sociálních inovací

V oblasti finanční podpory lze identifikovat několik zdrojů. Jedním z nich jsou výzvy v rámci evropských strukturálních fondů, především pak Operační program Zaměstnanost (OPZ, MPSV 2014 - 2020), který má celou prioritní osu zaměřenou na podporu Sociálních inovací

https://www.databaze-strategie.cz/cz/mpsv/strategie/operacni-program-zamestnanost-2014-2020?typ=download

Příklad výzev podpory ESF:

(nejde ovšem o všechny, pouze o ty, které to mají v názvu, byť by už některé třeba nebyly aktuální; stručná anotace je uvedena pouze u těch, které jsou v platnosti v roce 2017)

b7 (OPLZZ 2007 - 2013) Sociální inovace ; https://www.esfcr.cz/vyzva-b7

d7 (OPLZZ 2007 - 2013) Výzva na podporu sociálních inovací; https://www.esfcr.cz/vyzva-d7

č. 18 (OPZ 2014 - 2020) Projekty veřejné správy zaměřené na inovace v tematických oblastech OPZ

V rámci této výzvy je podporována příprava a testování nových systémových řešení přetrvávajících problémů v oblasti veřejných služeb (zejm. oblasti sociální integrace, zaměstnanosti a veřejné správy). To je vlastně typické pro podstatu sociálních inovací, tedy nacházení nových způsobů řešení přetrvávajících problémů, které jaksi vzdorují tradičním pokusům a způsobům řešení. V tomto případě to konkrétně znamená například podporu změn v poskytování veřejných služeb a nových služeb a produktů ve prospěch cílových skupin, stejně jako jsou předmětem podpory systémové změny koncepce veřejných služeb, např. rozvoj mezisektorové spolupráce a propojování aktérů k účinnějšímu řešení problémů znevýhodněných skupin na hranici různých institucionálních sektorů (např. zdravotní x sociální oblast, sociální oblast x trestní justice aj.); zavádění nových forem sdílení informací a posilování vlivu uživatelů/občanů na nastavení a chod veřejných služeb. Další oblastí jsou nové formy financování pro řešení přetrvávajících sociálních problémů.

Tato výzva míří i na podporu přenosu fungujících zahraničních inovací - metod, postupů - v oblasti sociální integrace, zaměstnanosti a veřejné správy a na vytváření podpůrných aktivit pro sociální inovace, jako je podpora pobídek k (sociálním) inovacím ve veřejných službách, podpora zaměstnanců veřejných služeb jako „inovátorů zdola“, apod.

č. 24 (OPZ 2014 - 2020) Sociální inovace v oblasti sociálního začleňování a přístupu na trh práce pro nejohroženější skupiny

č. 124 (OPZ 2014 - 2020) Podpora inovačního prostředí

Další relevantní dokumenty

Jedná se o dokumenty vydané či iniciované veřejnou správou, především MPSV, jež mají osvětový a informační, snad i motivační charakter:

Brožura MPSV - Sociální inovace pro zvídavé, odvážné a tvořivé (pro OPLZZ 2015)

Jde o motivačně-návodnou publikaci iniciovanou MPSV, která má charakter průvodce pro (začínajícího) sociálního podnikatele. Jedním z cílů publikace je i napomoci při realizaci inovačního projektu v některé z výzev zaměřených na sociální inovace ve výše zmíněném Operačním programu Zaměstnanost.

Brožura MPSV - Implementace podpory sociálních inovací - příručka implementace soc. inovací (pro OPLZZ 2012)

Toto je skutečně zajímavý a užitečný dokument. Ačkoliv, jak se v něm uvádí, jeho cílem je "seznámit (potenciální) žadatele o veřejnou podporu se základními pojmy a možnostmi přístupu při tvorbě a realizaci projektů v oblasti sociálních inovací", nalézáme zde i přesah do "teorie", takže i nepoučený čtenář se může poučit o základních pojmech konceptu sociálních inovací a jejich projektové realizace, ale i o širším kontextu.

SOUČASNÁ MEZINÁRODNÍ PRAXE

Na tomto místě je prezentováno několik příkladů sociálních inovací, tak jak byly identifikovány v projektu ITSSOIN (www.itssoin.eu). Jde o záměrný výběr, který ukazuje různorodost sociálních inovací, ale také to, jakou roli v inovačním procesu hrají mezisektorová partnerství a v neposlední řadě i to, jak inovace probíhá v každé zemi poněkud jinak, aktéři v nich hrají odlišné role, existují různé způsoby financování, apod. Jde tedy o identifikaci toho nejzajímavějšího, případně upozornění na dobrou praxi, či naopak problémová místa. Z přehledu je také zřejmý určitý katalyzační efekt EU urychlující implementaci sociálních inovací.

Případová studie 1 Ochrana spotřebitele prostřednictvím online finančního vzdělávání

Začněme poněkud zvláštním případem inovace, který je ale v našem prostředí mimořádně významný. Jedním ze závažných sociálních problémů nejen v České republice byla bezesporu exploze tzv. rychlých půjček (vykazujících znaky lichvy) a následné zadlužování jednotlivců i celých domácností. Jedním z důvodů byla nízká finanční gramotnost vedoucí k předlužení a rozsáhlým sociálním i ekonomickým problémům. Standardními nástroji ochrany spotřebitele jsou v této oblasti například poradenství, případně finanční vzdělávání. Inovativním prvkem, který se objevil i v ČR, je *finanční vzdělávání v online formě*. Online forma vzdělávání má v Česku, kde je relativně vysoká míra pokrytí internetem, velký potenciál zasáhnout například i skupinu mladých lidí, u kterých je nebezpečný potenciál rizikového chování ve vztahu k rychlým půjčkám a tzv. "snadným penězům"; ovšem v každé ze zkoumaných zemí se však tento nástroj prosazoval jinak. Rozebereme si tento příklad podrobněji na příkladu tak odlišných systémů, jako jsou Česká republika, Dánsko a Španělsko.

Nejprve si představme hlavní národní aktéry sociální inovace, jež je, zopakujme si to, *online finanční vzdělávání*, jež má za cíl ochranu spotřebitelů na trhu s různými "alternativními" půjčkami.

Dánsko

Hlavní aktéři, kteří přispívají k ochraně spotřebitele v této oblasti v Dánsku, se rekrutují z institucí národní vlády, obecní samosprávy a organizací neziskového sektoru. Soukromí aktéři, tedy firmy, se zde téměř nevyskytují, neboť v této oblasti silně dominuje *partnerství* veřejného sektoru s několika neziskovými organizacemi. Výraznou roli zde hrají i dobrovolníci, a ti pocházejí často právě z firemního sektoru (např. finančníci a bankéři - v aktivním věku i senioři), kteří chtějí svoje znalosti využít ve prospěch slabších a ohrožených skupin, a dobrovolně předávají své znalosti ve prospěch posílení pozice skupin ohrožených zadlužováním.

Tato oblast je silně regulovaná a její vývoj a změny jsou určovány hlavně státem. Existence projektů, které vznikají v důsledku spolupráce mezi státem, organizacemi neziskového sektoru a obcemi, závisí na dostupnosti finančních prostředků ze strany vládních institucí (které tuto oblast štědře podporují) a na splnění požadavku státu na snížení zadluženosti občanů.

Úloha státu se ukázala být významná zejména během finanční krize v první dekádě tohoto tisíciletí a v období po ní. Recese Dánsko nezasáhla tak výrazně jako například Španělsko, kde sociální inovace v dané oblasti vznikla právě jako reakce na krizi.

Španělsko

Sociální inovace se může vyvíjet odlišně v závislosti na specifických podmínkách daného státu či oblasti. Španělsko je toho velmi názorným příkladem. Existuje zde široké spektrum aktérů, kteří se podílejí na inovacích v oblasti finančního vzdělávání a pocházejí z veřejného, soukromého i neziskového sektoru, přičemž vytvářejí rozsáhlé organizační sítě. Současně zde není zanedbatelná ani úloha dobrovolníků. Kontrast s dánským, ale nakonec i českým příkladem je obrovský.

Vývoj sociální inovace

Ve španělském prostředí sociální inovace v oblasti ochrany spotřebitele silně souvisely s finanční krizí. Ta měla ve Španělsku tak silné dopady, že občané ztratili důvěru v tradiční bankovní instituce; hovoříme v tomto případě o velké ztrátě důvěry a legitimity, což vedlo ke vzniku řady alternativních řešení na bázi sociální (solidární) ekonomiky.

Česká republika

V České republice jsou hlavními aktéry, kteří přispívají k inovačním aktivitám na daném poli zástupci ziskového, veřejného i neziskového sektoru, i když s různou intenzitou. Můžeme říci, že Česká republika je v této konkrétní oblasti poněkud specifickým příkladem. Opět ale sledujeme intenzivní meziodvětvovou spolupráci, která byla i zde hnací silou inovace, ovšem s velmi silnou rolí podnikatelského sektoru.

Vývoj sociální inovace

Nejprve bychom měli zmínit firmy, tedy tržní sílu, neboť právě soukromé subjekty předurčily a ovlivnily prostředí finančních služeb na dlouhou dobu. Byly to soukromé firmy, kdo se již od poloviny 90. let stal poskytovatelem alternativních finančních služeb (tedy především nebankovních půjček). Reálný růst, přímo boom, spotřebitelských úvěrů se však projevil v roce 2001 a vedl ke zvýšení zadluženosti českých občanů.

V roce 2005 vzrostl počet nebankovních finančních institucí a dokonce i někteří poskytovatelé úvěrů (které lze označit za relativně férové či alespoň racionální), banky a finanční zprostředkovatelé, společně s dalšími finančními institucemi, začali cítit potřebu zvyšovat úroveň finanční gramotnosti svých klientů a vzdělávat je tak, aby se tento trh zcela nezdevastoval. Bylo tedy v zájmu těch serióznějších (či předvídavějších) poskytovatelů úvěrů, aby se zvýšila finanční gramotnost a informovanost klientů a také to, aby nebyly dále poskytovány úvěry již zadlužených osobám.

Finanční instituce se proto začaly podílet na ochraně spotřebitele jak ve formě projektů finančního vzdělávání (a to stále více v online formě), tak na úrovni spolupráce s příslušnými ministerstvy a dozorovým orgánem nebo připomínkování regulace daného oboru.

SHRNUTÍ

Obecným společným rysem je postupný přechod vzdělávacích projektů ze striktně off-line do on-line formátů, a to jak v České republice, tak ve Španělsku, v omezené míře také v Dánsku. Online formát tedy skutečně představuje inovaci umožňující dopad na širší publikum. Společným rysem všech tří srovnávaných systémů je také princip partnerství - žádný z realizovaných projektů nebyl dílem jediného subjektu, vždy šlo o mezisektorovou spolupráci.

Tato mezisektorová partnerství však v rámci jednotlivých národních prostředí nabývají různých podob, pokud jde o vedoucí úlohu v rámci těchto partnerství a úroveň participace jednotlivých subjektů. V dánském kontextu je ochrana spotřebitelů realizována partnerstvím mezi v*ládou, obcemi a různými organizacemi občanské společnosti*. Španělsko je typické a velmi specifické klíčovou úlohou široce *spolupracujících sítí* různorodých aktérů s důrazem na principy alternativní a solidární ekonomiky. Naopak v České republice byli podnikatelé (firmy) základním pilířem inovačního procesu, zatímco jiné sektory nehrály tak významnou roli. Typ takového partnerství se odráží také v dynamice daného pole, tedy ve vývoji a šíření inovace. Tento proces může probíhat jak shora dolů, tak zdola nahoru.

Všechny analyzované projekty ve všech zemích se zaměřují (nebo zaměřovaly) na rizikové skupiny ohrožené nadměrným zadlužením a následnou chudobou, následované dalšími sociálními a ekonomickými problémy. Tyto skupiny nelze snadno kategorizovat (například v Dánsku to byli především mladí lidé, podobně i v Česku (i když tady bylo spektrum přece jen širší), jednoznačně nejbohatší spektrum cílových skupin pak nalézáme ve Španělsku).

Hlavní aktéři jsou ve všech zemích obdobní, hrají ale velmi odlišné role. V České republice přicházejí z podnikatelského sektoru, a to jak na straně těch, kdo projekty financují, tak těch, kdo projekty a jejich vznik iniciují. Zapojení neziskového sektoru je u nás méně významné, a to například ve formě organizátora (administrátora) projektu. Na rozdíl od toho je zapojení organizací neziskového sektoru do inovačních aktivit zcela zásadní v Dánsku. Zatímco aktéři z firemního sektoru se na projektech neúčastní, neziskové organizace jsou těmi, kdo iniciuje a organizuje jednotlivé projekty s finanční podporou a garancí státu. Velmi široké je zapojení neziskových organizací ve Španělsku, někdy ve spolupráci se státem, někdy, případně současně, s firmami. Poznamenejme, že zvláště dánské a španělské organizace jsou také velmi dobře ukotveny v místních a regionálních společenstvech a komunitách.

Co se týče "síly" inovací, pokud jde o načasování, inovace se objevila nejprve ve Španělsku a poměrně mírně se vyvíjela, později se objevila v českém prostředí, ale byla rozsáhlejší. Poslední zemí, kde se inovační proces rozběhl, je Dánsko, kde jsme také svědky nejméně razantního vývoje této inovace. Pokud jde o kvalitu nebo rozsah inovace ve vybraných zemích, mohou být také zjištěny některé rozdíly a byly pozorovány odlišné vzorce v originalitě sociální inovace.

Tento příklad hezky ukazuje odlišné cesty inovací v rámci jednotlivých států představujících odlišné sociálně-ekonomické systémy.

Případová studie 2 Sociální inovace v kultuře: případová studie revitalizace zanedbaných městských zón

Právě kultura bývá často označována za hnací sílu pro obnovu městských částí či oblastí postižených ekonomickým útlumem, s cílem ekonomického živení prostřednictvím přilákání

investic a následně zvýšení zaměstnanosti. Většinou se jedná o regeneraci daného místa, jakožto konečného výsledku uměleckých iniciativ a projektů. Pozornost bývá věnována ekonomickému dopadu a sociálním přínosům těchto iniciativ.

Posuneme-li ale tyto aktivity dál, může se jednat o skutečnou sociální inovaci. Obnova takového zanedbaného místa prostřednictvím kulturních aktivit totiž může být nikoliv cílem, ale prostředkem k dosažení cílů jiných, jako je např. vyšší úroveň sociální soudržnosti, případně sociálního začlenění. Tento proces lze považovat za sociální inovaci ze dvou hlavních důvodů. Za prvé, posunuje těžiště od ekonomického k sociálnímu dopadu kulturních a uměleckých iniciativ na postižené městské prostředí a odhaluje, jak může být kulturou řízená regenerace uchopena nejen z hlediska fyzického a ekonomického zlepšování městských oblastí, ale také jako prostředek k vytváření sociální soudržnosti. Za druhé, zdůrazňuje novou, odlišnou úlohu kulturou tažené obnovy měst, která je považována za prostředek, pomocí kterého lze dosáhnout sociální koheze a integrace v daném, někdy třeba i značně problémovém, prostředí.

Přínos organizací neziskového sektoru k dosahování výsledků sociální soudržnosti prostřednictvím kulturních aktivit, se zde realizuje prostřednictvím rozsáhlé heterogenní sítě vztahů s rozličnými druhy partnerů z různých sektorů (veřejný, tržní a neziskový sektor). Takové aktivity jsou spojeny s participací na životě komunity, sociální inkluzi a pocitem, že někam patřím u obyvatel dané obnovované lokality. Nicméně i tady existují rozdíly mezi jednotlivými zeměmi.

Itálie

Vývoj sociální inovace se převážně soustředil na vznik a rozvoj kulturních projektů "zdola nahoru" zaměřených na sociální soudržnost v kontextu obnovy měst, které iniciovaly a realizovaly hlavně neziskové organizace. Vznik těchto iniciativ podpořily účinné politiky městské obnovy, které město Milano vypracovalo prostřednictvím konzultací s milánskými občany. Vedle své role tvůrce politik hraje město také důležitou roli při podpoře iniciativ v oblasti kulturního podnikání se sociálním přesahem (sociální podniky) tím, že navyšuje svou podporu těmto organizacím a projektům v oblasti marketingu, legitimity a technické pomoci. Soukromé nadační subjekty přispívají také k podpoře těchto projektů prostřednictvím zahájení výzvy k iniciativám se silným sociálním dopadem, které jsou přímo financovány a technicky podporovány.

Španělsko

Na rozdíl od italské praxe se ve španělském případě objevila a rozvíjela sociální inovace jako mezisektorové partnerství mezi veřejnými a neziskovými organizacemi, které spolupracovaly na společném vytváření a společném rozvoji kulturních iniciativ se silným sociálním posláním (buď sociální podniky, nebo sociálně odpovědné firmy). K tomu došlo prostřednictvím zapojení neziskových organizací působících v sociální oblasti do činností veřejné sítě muzeí. I když sociální inovace zde vycházejí hlavně z veřejné sféry (lokální muzeum a státní úředníci), místní komunity a organizace neziskového sektoru byly od počátku tohoto procesu opravdu silnými partnery a jsou základním prvkem sociální inovace.

Francie

Stejně jako ve španělském případě je vývoj sociálních inovací ve Francii charakterizován jak logikou "zdola nahoru", tak "shora dolů". Namísto toho, aby se opíral o partnerství mezi veřejnými a neziskovými organizacemi (jako ve španělském případě), jsou ve francouzském prostředí

sociální inovace soustředěny v aktivitách buď neziskových anebo veřejných organizací, ovšem s výraznou (převažující) rolí centrální státní úrovně. Zatímco v Itálii a ve Španělsku hrály místní orgány veřejné správy důležitou roli při podpoře vývoje inovace, francouzský model je charakterizován vedoucí úlohou státu, který vytvořil stabilitu a umožnil organizacím, které působí v sociálně inovativních aktivitách, aby přežily a rostly.

Nizozemsko

Také v Nizozemsku se tyto specifické inovativní aktivity prosazují spíše principem zdola nahoru, neboť jsou iniciované a řízené organizacemi neziskového sektoru. Tyto organizace dostávají různé úrovně a druhy podpory od soukromých i veřejných organizací.

Zkušenost v této oblasti prokázala vysokou schopnost neziskových organizací dosahovat sociální soudržnosti prostřednictvím kulturních iniciativ v procesu regenerace starých či zanedbaných míst. Role státu přitom byla v některých zemích zásadní (stát jako iniciátor), jinde měla spíše podpůrný charakter.

Nejdůležitější charakteristiky, které formují inovační schopnosti neziskových organizací působících v této oblasti, je jejich pro-sociální orientace. Těmto organizacím velmi záleží na prosperitě komunity v místě, kde působí, jejich cílem je kvalitní život místních obyvatel a v případě etnické či jiné diversity dosažení vysokého stupně soudržnosti takového společenství, což zahrnuje řadu inkluzivních aktivit. V této souvislosti je zásadní prioritou těchto organizací boj proti sociálnímu vyloučení sociálně znevýhodněných skupin a podpora různých forem místních uměleckých a kulturních projevů v komunitě.

Případová studie 3 Sociální inovace v sociálních službách

Příklad z oblasti sociálních služeb je hodně zajímavý, protože tato oblast je vždy aktuální, různorodá, a asi nikdy nemůže být zcela uspokojivě vyřešená. Inovace právě v sociálních službách jsou zkoumány na základě předpokladu, že stávající modely poskytování sociálních služeb nejsou z dlouhodobého hlediska udržitelné vzhledem k socioekonomickým a demografickým změnám, ke kterým dochází v celé Evropě posledních několik desetiletí.

Analyzovanou sociální inovací je v tomto směru "*mezisektorové partnerství zaměřené na mobilizaci organizačních zdrojů a budování kapacit pro poskytování sociálních služeb zranitelným segmentům obyvatelstva*". Na první pohled trochu složité, ale podstata je jasná. Mezisektorovým partnerstvím máme na mysli různé formy spolupráce mezi subjekty zapojenými do systému sociálních služeb. Nová partnerství mezi odvětvími - tedy spolupráce mezi veřejnými, soukromými firemními a/nebo neziskovými subjekty (a to včetně sociálních podniků) - se rozvíjejí, protože žádný z těchto subjektů nemá sám dostatečné zdroje a schopnosti uspokojit současnou poptávku po sociálních službách. Takovéto inovativní aktivity mohou znamenat kvalitativní změny v systému poskytování sociálních služeb.

Meziodvětvová partnerství považujeme za takovou formu interakce organizací pocházejících z různých sektorů, kdy cílem je řešit sociální problémy s využitím propojení zdrojů a kapacit organizací v různých sektorech (Seitanidi, 2008). A nyní již k tomu, jak se tyto nové modely prosazovaly a prosazují v jednotlivých zkoumaných státech. Je to zajímavé i z toho důvodu, že sociální inovace na sebe může brát různé formy, a tak tomu je i v tomto případě.

Ve Španělsku byly například zkoumány služby tzv. *telecare,* což bychom mohli definovat jako poskytování sociální péče "na dálku" prostřednictvím nástrojů informačních technologií.

Studie, kterou zadala Evropská komise, identifikovala tři generace telecare v Evropě (Evropská komise, 2010, s. 8):

1. Telecare první generace sestávající ze základních sociálních poplachových služeb (tzv. "tele-alarmů" ve Španělsku), které zahrnují použití pevné linky a mobilního telefonu (v podstatě SOS volání).
2. Telecare druhé generace, kde se používají další snímače pro rozšíření základních poplachových služeb, zejména automatická poplašná zařízení (např. detekce kouře, požáru, vytopení, apod.).
3. Telecare třetí generace, která se skládá z rozsáhlého denního sledování činnosti, sběru dat a analýzy životního stylu. Údaje jsou dostupné profesionálním nebo neformálním pečovatelům (rodina, sousedé, přátelé), kteří tak mají přehled o stavu a potřebách sledované osoby a mohou odpovědněji posoudit aktuální potřebu pomoci a podpory.

Hlavními uživateli těchto služeb byli a jsou především starší lidé nad 65 let, osoby se zdravotním postižením a osoby trpící onemocněním (akutní nebo chroničtí pacienti). Postupně se však připojily i další skupiny, například ženy, které jsou oběťmi sexuálního násilí, stejně tak nedávný pokrok v technologiích umožnil přístup k těmto službám i těm skupinám obyvatelstva, které byly zpočátku vyloučeny jakožto uživatelé kvůli charakteristickým rysům svého postižení (např. neslyšící, kteří nejsou schopni udržovat ústní komunikaci s call centrem).

Ve Španělsku existují dva hlavní typy služeb telecare (González Ortega, 2013, s. 185-186):

1. Nouzové situace, které vyžadují naléhavou reakci call centra. Tato koncepce je široká a může zahrnovat nemoci, pády a další domácí nehody, úzkost a jiné nouzové situace, apod. V případě potřeby call centrum aktivuje sociální a zdravotní služby potřebné k vyřešení problému, sanitku, hasiče, policisty nebo tzv. neformální pečovatele, jako je rodina nebo sousedé, atd.); Zde je rozhodující technologie, která umožňuje rychlou a efektivní komunikaci.
2. Všeobecné služby stálého kontaktu, zaměřené zejména na akce pravidelného charakteru, jako je například upozornění na návštěvu u lékaře, pravidelné užívání léků, doprovod k lékaři, atd.

Na takovéto péči se podílí jak veřejný sektor (regulace, dohled nad smlouvami se soukromými poskytovateli, finanční podpora), tak i několik málo tradičních neziskových organizací (např. Červený kříž), ale zejména firmy, které jsou hlavními poskytovateli těchto služeb a téměř výhradními dodavateli technologií. A potom samozřejmě samotní klienti sociálních služeb, případně tzv. neformální pečovatelé.

Spojené království

Ve Spojeném království mají také zkušenosti s tímto typem inovace. Aplikuje se zde telecare zaměřená na pacienty s demencí, a to ve formě orientované na klienta. Princip spočívá ve sladění individuálních potřeb a technologií, obvykle jako součást "balíčku péče", který by měl zajistit uspokojení individuálních potřeb klientů (a jejich pečovatelů, resp. blízkých).

Pouhá nabídka technických prostředků na trhu nemusí být považována za sociální inovaci, i když by to mohlo být považováno za inovaci technologickou. Některá zařízení, jako jsou např. ty, které pomáhají klientům používat plynové nebo elektrické sporáky, brát správně léky, usnadňovat komunikaci nebo sledovat jejich pohyb (prostřednictvím satelitu), mohou být pro osoby s demencí vhodnější než jiné typy zařízení (například ty, které pracují pasivně a nevyžadují aktivitu např. ve formě stisku tlačítka). Existuje argument, že v případě, že tato péče bude fungovat pro lidi s demencí, bude fungovat pro každého. To je zajímavé i proto, že to znamená, že ani tento obzvláště zranitelný segment obyvatelstva není zcela vyloučen z výhod, jež technologický pokrok přináší (Glenndinning a kol., 2008).

Proces individualizace je obzvláště důležitý, aby bylo zajištěno, že technologie bude použita způsobem, který bude mít vliv na životy lidí a že je schopna skutečně zvýšit kvalitu života. Je ovšem zřejmé, že tato individualizace vyžaduje časově náročné posouzení situace a prostředí člověka. Ve Spojeném království se ukázalo, že řada produktů telecare a pomáhajících technologií skutečně může být považována za vhodnou pro osoby s demencí a jejich pečovatele a může poskytovat skutečné výhody. Nejčastější příklady zahrnují tradiční produkty telecare, jako jsou alarmy; technologie pro lidi s pohybovými problémy; mobilní aplikace; technologie usnadňující péči o sebe sama, jako např. pravidelné užívání léků (pro demenci v raném stádiu) anebo zařízení

fungující na principu GPS. Použití některých z těchto nových technologií a zařízení GPS však nebylo ještě dostatečně prozkoumáno. Při vyhodnocování potřeby takových technologií, jak ji vnímají samotní uživatelé, upozornili odborníci na nutnost přistoupit k určitému kompromisu

mezi ztrátou nezávislosti v důsledku technologie (tj. pocit, že nás někdo neustále sleduje a kontroluje) a získáním nezávislosti (tj. umožnění žít doma spíše než ve specializované instituci).

Při rozhovorech s představiteli místních orgánů v souvislosti s řešením finančních tlaků v sociální péči bylo zjištěno, že že tito respondenti považují služby telecare bylo za inovativní způsob řešení rostoucích potřeb stárnoucí populace v kontextu omezených veřejných rozpočtů.

Tato inovace však nebyla a není přijímána zcela jednoznačně. Dominantní role soukromého sektoru (poskytovatelů technologií) jakožto hlavního hybatele nezbytně ovlivnila vývoj a vnímání sociálních inovací. Jeden z představitelů místních orgánů měl například pocit, že by to mohlo mít také negativní důsledky a že způsoby, jakými tečou peníze (z veřejného do soukromého sektoru) potlačuje inovace a zabraňuje jejich rozšiřování (protože firmám jde o zisk, nikoliv primárně o společenský prospěch či užitek).

Některé místní úřady se naopak do procesu implementace inovace zapojily velmi brzy, v naději, že jim to přinese finanční řešení nákladné péče, což by byla všeobecně prospěšná situace. Jiný respondent zase upozornil, že inovaci v podobě telecare je třeba posuzovat v kontextu dysfunkčního systému domácí péči (tj. nové technologie umožní lidem setrvat ve svém domově bez snížení kvality života; to je vhodnou možností pro ty, kdo si nejsou schopni zaplatit kvalitní, ale drahou ústavní péči či pečovatelskou službu)

V dalších zkoumaných zemích (Itálie, Švédsko) se tato mezisektorová partnerství projevila zcela jinými způsoby. V Itálii byly zhodnoceny jako sociálně inovativní tzv. “impact investment”, tedy investice, jež je navržena s cílem generovat kromě zisku také měřitelné, sociálně nebo environmentálně prospěšné dopady. Zkoumány byly nové formy investic, které využívají meziodvětvové partnerství (např. partnerství firem a neziskovek) pro rozvoj sociálních podniků a hybridních organizací v oblasti sociálních a zdravotnických služeb.

V poslední zkoumané zemi, Švédsku, se neprosadila ani jedna z výše uvedených forem sociální inovace v dané oblasti. Tu zde představují dobrovolnická centra, kde vedle sebe často fungují jak neziskové, tak i firemní subjekty. Jde vlastně o kontaktní místa, kde se setkávají potenciální dobrovolníci s těmi, kdo pomoc potřebují a hledají. Dobrovolnická centra často zprostředkovávají dobrovolníky přímo “na míru” potřebám lidí nebo neziskových organizací, ale také organizují své vlastní dobrovolnické činnosti. Jedním z důležitých výsledků těchto aktivit je, že zdroj dobrovolné práce je k dispozici pro veřejné služby. Většina středisek dobrovolníků funguje v různém stupni meziodvětvových partnerství, protože využívají dobrovolníky a obecně jsou financovány a provozovány obcemi nebo obcemi a neziskovými organizacemi. Existují i příklady spolupráce se soukromými firmami, ale tato partnerství jsou často dočasné povahy a mají spíše formu sponzorství (Socialstyrelsen 2007).

Je tedy zřejmé, že sociální inovace se může na různých místech prosazovat v jiné formě, s jinou intenzitou a zapojení jednotlivých aktérů se také liší.

Případová studie 4 Sociální inovace ve zdravotních službách

Zajímavé je také podívat se, jak se vyvíjí sociální inovace v péči o duševně nemocné. Konkrétně jde o tzv. koncept zotavení (recovery), což lze definovat jako „hluboce osobní, jedinečný proces změny vlastních postojů, pocitů, hodnot, cílů, dovedností a rolí. Je to způsob, jak žít spokojený, nadějeplný a přínosný život přes všechna omezení způsobená nemocí. Zotavení buduje nový význam a smysl života tím, že člověk katastrofální důsledky způsobené duševním onemocněním překoná.“ (Anthony 1993; http://www.zotaveni.cz/co-je-zotaveni). V České republice jsou hlavními nositeli, propagátora a realizátory této inovace organizace jako Fokus, Ledovec nebo Práh (všechno neziskové organizace).

Realizace zotavení bylo zkoumány ve čtyřech evropských zemích: Česká republika, Dánsko, Francie a Spojené království (se zaměřením na Anglii). V každé ze čtyř zemí byla zkoumána role jednotlivců, organizací a sektorů a byly identifikovány důležité milníky (legislativa, politiky, události, vývoj v praxi, etc.).

Vývoj inovací byl často určován organizacemi neziskového sektoru anebo byl závislý na infrastruktuře neziskového sektoru. Firemní sektor naopak nehrál v procesu prosazování principů zotavení žádnou roli. Mezisektorová partnerství mezi neziskovým a veřejným sektorem hrála důležitou zprostředkovatelskou roli při prosazování zotavení na místní, regionální i národní úrovni.

Ve všech zkoumaných zemích existovaly určité společné rysy v tom, že to byli často jednotlivci, kdo řídil a posouval zavádění zotavení. V každé ze čtyř zemí existují doklady toho, že zotavovací přístup (nebo alespoň některé z jeho zásad) byl iniciován a řízen jednotlivci na národní úrovni a prováděn jinými jednotlivci “v terénu”; ti působili jako případy dobré praxe a průkopníci či sociální podnikatelé. Národní svépomocné pacientské organizace měly důležitou roli při ovlivňování ústředních vlád. Další typy národních organizací neziskového sektoru (jako jsou profesní subjekty či svazy a think-tanky) i výzkumná univerzitní centra hrály důležitou roli při ovlivňování vlády směrem k postupnému přijetí principů zotavení a jejich implementaci do veřejných politik. Je evidentní, že ve všech zemích došlo k určitému vývoji zdola nahoru.

V žádné z těchto zemí to nebyly psychiatrické instituce, které by byly vůdčí silou při prosazování této sociální inovace. Nicméně ve všech zemích existovaly výjimky (kromě Dánska), ve kterých někdo z prominentních psychiatrů projevil zájem o tento princip, a začal jej podporovat. Obecně však organizační kultura psychiatrických institucí nepodporovala procesy zotavení, což je obecně považováno za největší překážku procesu prosazování a šíření sociální inovace všech zkoumaných zemích.

Úloha spolupráce a organizačních sítí při prosazování principů zotavení byla zřejmá ve všech čtyřech zemích a nejvíce byla patrná ve Velké Británii. Vládní úřady, ministerstva a úřady pracující v určité izolaci se zdají být hlavní překážkou této sociální inovace ve všech zemích (i když možná v menším rozsahu v České republice). Mezi zeměmi, a snad nejvíce v Dánsku, byly jasné pokusy odstranit bariéry plynoucí z nespolupráce mezi jednotlivými institucemi (zejména mezi zdravotní a sociální péčí).

EKONOMICKÉ A SOCIÁLNÍ DOPADY

Původní výzkum[1], na jehož výsledky zde navazujeme, byl založený na dostupných informacích o sociálních inovacích v České republice a potvrdil předpoklad, že třetí (nestátní neziskový) sektor představuje lepšího tvůrce inovací, než sektor firemní a sektor veřejný. Zároveň text ovšem upozornil na jeden zajímavý fakt, a sice na nezastupitelnou úlohu veřejných finančních prostředků v procesu zrodu i dalšího fungování sociálních inovací.

Vazbu mezi vznikem sociálních inovací a neziskovým sektorem byla demonstrována na konkrétním výběru případů sociálních inovací, z nichž většina vznikla právě za účasti veřejných prostředků (veřejný sektor je chápán jako význačný přispěvatel ke vzniku sociálních inovací).

Podrobněji byla poté zkoumána "osoba inovátora". Příklady sociálních inovací byly čerpány na základě soutěže, která se zabývá podporou inovačních projektů – rakouskou SozialMarie, která je dnes již populární a uznávaná i v českých podmínkách. Na webu www.sozialmarie.org si můžeme přečíst, že "SozialMarie je nejstarší cenou, předávanou sociálně inovačním projektům, a je udělována od roku 2005 každoročně celkem 15 výjimečným projektům z oblasti sociálních inovací. Vedle finanční odměny v celkové výši 54 000 EUR nabízí SozialMarie zviditelnění projektům, které inovačním způsobem reagují na společenské výzvy."

V rámci původního výzkumu se pracovalo s úspěšnými projekty, které byly oceněny v letech 2005 - 2014. Jednotlivé oceněné projekty zde rámcově představujeme a popisujeme vztah reálných neziskových organizací a jejich inovačních projektů. Některé projekty nestátních neziskových organizací, které byly zvláště úspěšné v rámci soutěže, jsou nakonec podrobněji analyzovány.

Soutěž SozialMarie

Za soutěží SozialMarie stojí nadace Unruhe, která byla založena v roce 2000 v Rakousku. Nadace mezi své hlavní účely existence řadí podporu umění, vědy, výzkumu a inovací. V pozdějších letech se k organizaci soutěže přidaly i nadace Erste a Institut für Jugendkulturforschung. Za sociální inovace jsou přitom v rámci nadace Unruhe i v rámci soutěže SozialMarie považovány ty projekty, které: "*předkládají řešení naléhavých společenských výzev. Dávají prostor novým přístupům, inovačním odpovědím a ukazují nové cesty. Reagují na nové sociální otázky nebo řeší již známý problém novými způsoby. Inovace může být iniciována samotnou společenskou skupinou, které se problém týká a která je vždy uživatelem a zároveň spolutvůrcem projektu. Sociální inovace tak vytvářejí trvale udržitelná řešení, která jsou příkladem i inspirací pro ostatní*" (https://www.sozialmarie.org/cs/o-cene).

Cena SozialMarie je udělována od roku 2005, každoročně ocenění získá 15 projektů ze zemí střední a západní Evropy. Cena je udělována v domovském Rakousku, Maďarsku, České republice a od roku 2017 také ve Slovensku. Za určitých podmínek (ve vzdálenosti 300 Km od Vídně) se mohou soutěže účastnit i projekty z Chorvatska, Německa, Polska a Slovinska. Udílení ceny probíhá vždy v Rakousku, každá země má nicméně určeného svého koordinátora, který s přihlášenými komunikuje. Pro Českou republiku koordinuje soutěž Madlen Kordová (776 578

[1] Tato publikace navazuje na náš dřívější výzkum "Publicly Funded Social Innovation" uveřejněný ve sborníku konference Current Trends in Public Sector Research v roce 2015. Původní příspěvek je doplněn a aktualizován pro potřeby Asociace nestátních neziskových organizací.

487, sozalmariecr@sozialmarie.org. (SozialMarie, O ceně; http://www.sozialmarie.org/cs/kontakt).

Do soutěže se přihlašují samy projekty (resp. jejich zástupci) z nichž vítěze vybírá odborná porota. Oceněné projekty jsou voleny na základě hodnotících kritérií, mezi která patří především novost, přístup k cílové skupině, dopad a účinnost. Za každou zemi (Rakousko, Maďarsko, Českou republiku a Slovensko) je zároveň vybrán jeden projekt pro cenu veřejnosti.

Tabulka č. 1: Soupis projektů přihlášených do soutěže SozialMarie dle realizátora

	celkem	nestátní neziskový sektor	veřejný sektor	soukromý ziskový sektor	fyzická osoba	nedohledáno
Nedohledáno	**1**					1
církevní právnická osoba	**23**	23				
fyzická osoba	**3**				3	
nadační fond	**1**	1				
obecně prospěšná společnost	**20**	20				
pobočný spolek	**1**	1				
příspěvková organizace	**5**		5			
škola zřízená krajem	**1**		1			
společnost s ručením omezeným	**6**			6		
vysoká škola	**1**		1			
zapsaný spolek	**40**	40				
zapsaný spolek v likvidaci	**1**	1				
zapsaný ústav	**14**	14				
Celkem	**117**	**100**	**7**	**6**	**3**	**1**

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat SozialMarie a Veřejného rejstříku.

Do soutěže byly přihlášeny především subjekty s jistou historií, tedy s delší dobou své existence. Valná většina sociálních inovátorů byla při podávání přihlášky za svůj projekt do SozialMaria starší 5 let (95 subjektů ze 105, o nichž jsou k dispozici přesná data vzniku), nicméně rozložení přihlášených subjektů podle stáří nese známky rovnoměrného rozložení mezi lety. Nejstarší sociální inovátor vznikl v roce 1981 a do soutěže se hlásil "ve svých" 31 letech fungování, mezi přihlášenými projekty se však objevuje i takový, který předložila organizace po 88 dnech své existence[2]. Níže uvedený graf znázorňuje rozložení organizací podle stáří v době podávání přihlášky do soutěže SozialMarie.

U fyzických osob a u neidentifikovatelného organizátora nebyla doba existence před přihlášením do soutěže SozialMarie záměrně stanovena. Jistou komplikaci představuje 9 subjektů, které v době od přihlášení do soutěže do dnešních dní měnily svou právní formu a z toho důvodu nejsme

[2] Informace o stáří přihlášených subjektů mají spíše orientační vypovídací hodnotu. Údaje byly manuálně dopočítávány na základě veřejně dostupných zdrojů. Postup při dopočítávání byl následující: 1) vytvoření databáze přihlášených subjektů; 2) dohledání data vzniku ve Veřejném rejstříku u všech subjektů; 3) stanovení rozdílu mezi datem vzniku a zvoleným datem pro daný rok soutěže. Pro zjednodušení bylo datum konání soutěže stanoveno vždy na poslední den v daném roce.

schopni jednoznačně (prostřednictvím Veřejného rejstříku) určit dobu jejich existence před přihlášením soutěžního projektu.

Graf č. 1: Stáří sociálních inovátorů při podávání přihlášky do SozialMarie

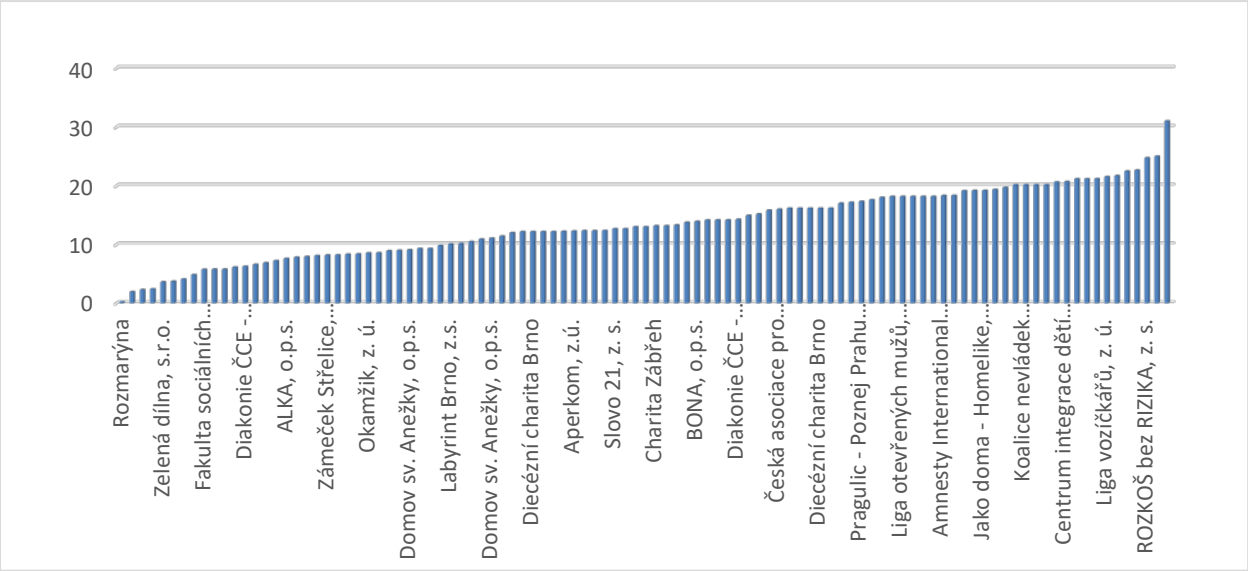

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat SozialMarie a Veřejného rejstříku.

Oceněné projekty

Z výše uvedeného počtu přihlášených českých projektů (tj. 117 projektů přihlášeno do soutěže od roku 2005 do roku 2017) bylo nicméně do soutěže skutečně nominováno 42 projektů, zbylé projekty (tj. 75 projektů) zůstaly zcela bez ocenění či dalšího zapojení do soutěže. Řada nominovaných projektů dosáhla za vymezenou řádku let na všechny možné příčky ocenění. Finanční ocenění ve výši 1000 EUR získalo mezi lety 2008 až 2014 na 11 projektů, tuto odměnu po roce 2014 nahradila odměna dvojnásobná, kterou získalo celkem 8 českých přihlášených. Tři české projekty byly za celou dobu existence soutěže oceněny třetí příčkou (2015 – Změna je možná - Pomoc vězňům na cestě k novému životu; 2016 – Burza filantropie; 2017 – Na Ovoce,z.s.), dva projekty si z Vídně odvezly druhé místo (2005 – Roma Police Assistants Programme, 2013 – Noc venku) a konečně jeden český projekt dosáhl absolutního vítězství v soutěži (2017 - Studio 27 – Zaostřeno na duši).

Mimo již vyjmenovaných ocenění si od roku 2013 odvezlo pět projektů cenu veřejnosti (2013 – Paměť národa – zaznamenáváme vzpomínky pamětníků, 2014 – Bydlíme jako doma a žijeme mezi vámi, 2015 – Čáp – Stěhovací servis, 2016 – Právo na sex, 2017 – Hejného metoda – Zasloužená radost z poznávání). Oceněné projekty a informace o jejich iniciátorech jsou dále podrobněji rozepsány, základní informace však nabízí níže uvedená tabulka (tabulka č. 2)

Tabulka č. 2: Soupis oceněných projektů v rámci soutěže Sozial Marie

Rok ocenění	Cena	Název oceněného projektu	Název realizátora	Právní forma realizátora projektu
2017	1. cena	Studio 27 - Zaostřeno na duši	Fokus Praha, z.ú.	zapsaný ústav
2017	2000 EURo	Amaro records - Hrajeme o život	IQ Roma servis, z.s.	zapsaný spolek
2017	3. cena	Na Ovoce, z.s.	Na ovoce, z.s.	zapsaný spolek

2017	2000 EURo	Klub Uličník pro děti a mládež	Diakonie ČCE - středisko Západní Čechy	církevní právnická osoba
2017	cena veřejnosti	Hejného metoda - Zasloužená radost z poznávání	H-mat, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2016	2000 EURo	#prsakoule - Sahám si na ně každý měsíc	Loono, z.s.	zapsaný spolek
2016	3. cena	Burza filantropie	Koalice nevládek Pardubicka, z. s.	zapsaný spolek
2016	2000 EURo	Gypsy MaMa	Tripitaka, z.s.	zapsaný spolek
2016	2000 EURo	Ponožky od babičky - Recyklujeme, pleteme, pomáháme	Elpida, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2016	cena veřejnosti	Právo na sex	ROZKOŠ bez RIZIKA, z. s.	zapsaný spolek
2015	2000 EURo	Férová škola - stejná šance pro všechny děti	Liga lidských práv	zapsaný spolek
2015	3. cena	Změna je možná - Pomoc vězňům na cestě k novému životu	A - GIGA s.r.o.	společnost s ručením omezeným
2015	2000 EURo	Sociální klinika	Český institut biosyntézy, z.ú.	zapsaný ústav
2015	2000 EURo	Kuchařky bez domova	Jako doma - Homelike, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2015	cena veřejnosti	Čáp - Stěhovací servis	Aperkom, z.ú.	zapsaný ústav
2014	1000 EURo	In Justice: právní pomoc obětem násilí z nenávisti	In IUSTITIA, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2014	1000 EURo	Patron - Sociální začleňování mladých mužů odcházejících ze zařízení ústavní výchovy v ČR	Liga otevřených mužů, z.s.	zapsaný spolek
2014	cena veřejnosti	Bydlíme jako doma a žijeme mezi vámi	škola zřízená krajem	škola zřízená krajem
2013	1000 EURo	Poznej Prahu jinak!	Pragulic - Poznej Prahu jinak! z.s.	zapsaný spolek
2013	2. cena	Noc venku	Fakulta sociálních studií, Ostravská univerzita	veřejná vysoká škola
2013	1000 EURo	Vybudování aktiviačního centra pro mládež s onemocněním schizofrenie/DOTYK	EC-Employment Consulting s.r.o.	společnost s ručením omezeným
2013	cena veřejnosti	Paměť národa - zaznamenáváme vzpomínky pamětníků	POST BELLUM, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2012	1000 EURo	Děti uvězněných rodičů	Český helsinský výbor, z.s.	zapsaný spolek
2011	1000 EURo	Patients Trustees	Spolek KOLUMBUS	zapsaný spolek
2011	1000 EURo	Next Door Family	Slovo 21, z. s.	zapsaný spolek
2011	1000 EURo	Sozialintegration der Eltern mit Kindern durch Verbreitung des Family Point-Netzes	Centrum pro rodinu a sociální péči	církevní právnická osoba
2009	1000 EURo	We're in it Together	Asistence, o.p.s.	obecně prospěšná společnost
2008	1000 EURo	The multicultural rural community centre for migrants in Rakovice	Berkat, z.s.	zapsaný spolek
2008	1000 EURo	MAGDALA	Diecézní charita Brno	církevní právnická osoba
2005	2. cena	Roma Police Assistants Programme	Vzájemné soužití o.p.s.	obecně prospěšná společnost

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat SozialMarie a Veřejného rejstříku.

Jak je patrno z uvedené tabulky č. 2, mezi oceněnými projekty převládají projekty realizované zástupci z řad nestátních neziskových organizací (26 projektů), projekty realizované institucemi veřejného sektoru (2 projekty) a organizacemi sektoru ziskového (2 projekty) představují spíše minoritní skupinu.

V případě projektů realizovaných zástupci nestátního neziskového sektoru (zmiňovaných 26 projektů) převládaly organizace s právní formou zapsaný spolek (13 projektů), obecně prospěšná společnost (7 projektů), církevní právnická osoba a zapsaný ústav (shodně 3 projekty).

Mezi vítěznými projekty se neobjevuje žádný subjekt s více než jedním oceněním.

Čeští vítězové: podrobnější charakteristika

Na tomto místě jsou stručně představeny některé vítězné inovační projekty. Ze zřejmých důvodů se budeme věnovat pouze projektům, které získaly ta nejvyšší možná ocenění (1. – 3. místo a cena veřejnosti). Projekty jsou řazeny podle uděleného ocenění.

1. cena (2017): Studio 27 – Zaostřeno na duši

Zřizovatel: Fokus Praha, z.ú. (zapsaný ústav; vznik 29. 12. 1992)

Studio 27 představuje mediální projekt vedený zkušenými filmaři a žurnalisty, kteří si sami prošli duševním onemocněním. Snahou projektu je navodit společenskou debatu o aktuálních tématech, které se vztahují k duševnímu zdraví. V rámci projektu jsou natáčena videa a reportáže, pořádány debaty atd. (Fokus Praha, Studio 27; http://www.fokus-praha.cz/index.php/cz/vzdelavame/studio-27?highlight=WyJzdHVkaW8yNyJd#historie).

2. cena (2013): Noc venku

Zřizovatel: Fakulta sociálních studií, Ostravská univerzita (fakulta veřejné vysoké školy; vznik 1. 4. 2008)

Snahou projektu Noc venku je podpořit fungování organizací pracujících s lidmi bez domova. Nástrojem podpory přitom je noční událost, které se účastní dobrovolníci i samotní zástupci cílové skupiny – lidí bez domova. Okrajovému tématu se tak díky akci dostává větší pozornosti prostřednictvím výrazné a kreativní komunikace. (SozialMarie, Noc venku; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/2820)

2. cena (2005): Roma Police Assistants Programme

Zřizovatel: Vzájemné soužití o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 19. 12. 2013[3])

Projekt řeší velmi specifický problém; návrh byl vyvinut s významnou účastí zainteresovaných stran. Jde o ojedinělý projekt výměny informací a zkušeností mezi zástupci romské komunity a Policií ČR, s dopady nejen na řešení problému lichvy v romské komunitě. Bližší informace se bohužel bepodařilo dohledat.

3. cena (2017): Na Ovoce, z.s.

Zřizovatel: Na Ovoce, z.s. (zapsaný spolek; vznik 1. 8. 2015)

Předmětem projektu je komunitní platforma lidí, kteří chtějí zodpovědně využívat přírodní bohatství v podobě volně rostoucích ovocných stromů, keřů a bylinek. Platformě má přitom pomoci webová stránka, mobilní aplikace a řada vlastních událostí, jako jsou workshopy, veřejné

[3] Organizace prošla transformací. Datum vzniku původní organizace není v rámci Veřejného rejstříku k dohledání.

vycházky, aktivní výsadba. (Sozial Marie, Na Ovoce.cz; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/7112)

3. cena (2016): Burza filantropie

Zřizovatel: Koalice nevládek Pardubicka, z.s. (zapsaný spolek; vznik 30. 10. 1996)

Burza filantropie představuje propojení neziskového, soukromého a veřejného sektoru na motivy televizního pořadu "Den D". Prezentace projektů nestátních neziskových organizací před donátory může vyústit ve finanční, materiální či jinou formu podpory. (KONEP – Výroční zpráva 2015; www.konep.cz/download/705/cs/)

3. cena (2015): Změna je možná – Pomoc vězňům na cestě k novému životu

Zřizovatel: A-GIGA s.r.o. (společnost s ručením omezeným; vznik 28. 12. 1998)

Organizace A-GIGA poskytuje služby v oblasti aktivního telemarketingu. Ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Vezeňskou službou ČR stojí za projektem vybudování call centra v nápravném zařízení, čímž podporuje návrat odsouzených po výkonu trestu do běžného pracovního života. (A-GIGA, Tisková zpráva – Projekt zaměstnávání odsouzených v call centru startuje; http://www.a-giga.cz/?page_id=2205)

Cena veřejnosti (2017): Hejného metoda – Zasloužená radost z poznávání

Zřizovatel: H-mat, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 30. 10. 1996)

Hejného metoda usiluje o změnu přístupu ve výuce matematiky. Děti objevují matematiku samy a s radostí, zároveň je u nich podporována logické a kritické myšlení. (SozialMarie, Hejného metoda; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/7232)

Cena veřejnosti (2016): Právo na sex

Zřizovatel: ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. (zapsaný spolek; vznik 13. 4. 1992)

Projekt se snaží otevřít téma intimní a sexuální asistence v ČR, tj. podpořit téma sexuality osob s hendikepem. (SozialMarie, Rozkoš bez rizika; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/5321)

Cena veřejnosti (2015): Čáp – Stěhovací servis

Zřizovatel: Aperkom, z.ú. (zapsaný ústav; vznik 24. 9. 2003)

Stěhovací servis zapojuje mladé lidi do 25 let přicházející z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Organizace dává těmto lidem šanci pracovat a získat své první zaměstnání. Nad rámec

toho poskytuje psychosociální podporu zapojeným. (SozialMarie, Čáp – Stěhovací servis; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/4228)

Cena veřejnosti (2014): Bydlíme jako doma a žijeme mezi vámi

Zřizovatel: Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549 (škola zřízená krajem; vznik 30. 10. 1996)

Snahou projektu je podpora sociálního učení nejmenšních neslyšících dětí v přirozeném prostředí. Děti do tří let jsou ubytovány v centru města v bytě, který svým vybavením a provozem připomíná rodinný režim. (SozialMarie, Bydlíme jako doma a žijeme mezi vámi; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/3682)

Cena veřejnosti (2013): Paměť národa – zaznamenáváme vzpomínky pamětníků

Zřizovatel: POST BELLUM, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 21. 3. 2014[4])

Cílem projektu je zaznamenávat vzpomínky pamětníků a jejich přímá svědectví o dobách minulých budoucím generacím. Na portálu pametnaroda.cz je možné vyslechnout více než 1500 příběhů, které jsou živoucím odkazem minulého století. (SozialMarie, Paměť národa; https://www.sozialmarie.org/cs/projects/2518)

Dílčí shrnutí

Nezastupitelnou úlohu v rámci realizace sociálních inovací sehrávají nestátní neziskové organizace, což ostatně dokazuje i četnost projektů, které byly oceněny jako příklady dobrých sociálních inovací v rámci mezinárodní soutěže SozialMarie. Mezi oceněnými projekty (za dobu české účasti v soutěži jde o 30 projektů ze 117 přihlášených) se totiž nacházelo hned 23 projektů, jejichž nositeli byly nestátní neziskové organizace. Tyto organizace měly rozmanité právní formy svého fungování i dobu své existence. Zvolené projekty byly blíže představeny.

[4] Viz výše. Organizace prošla transformací. Datum vzniku původní organizace není v rámci Veřejného rejstříku k dohledání.

UDRŽITELNOST SOCIÁLNÍCH INOVACÍ V ČR

V předchozích pasážích byla naznačena struktura a vymezen popis soutěžících a hlavně vítězných projektů v rámci SozialMarie, pravidelné události, která se snaží ocenit realizované sociální inovace. V následujícím textu je představena finanční stránka jednotlivých sociálních inovátorů.

Z vymezeného okruhu soutěžících a vítězných projektů je patrno, že stěžejní úlohu při tvorbě sociálních inovací sehrávají zástupci nestátních neziskových organizací.[5] Z celkového počtu oceněných projektů bychom mohli do tohoto segmentu národního hospodářství zařadit hned 26 z 30 sociálních inovátorů (zbylé 4 subjekty rovnoměrně zastupují veřejný a soukromý ziskový sektor). Je tedy nasnadě zabývat se podrobněji nestátním neziskovým sektorem a jevům, které jsou mu vlastní.

O financování sociálních inovátorů

Zástupcům nestátního neziskového sektoru bývá teorií často přisuzována závislost na veřejných zdrojích, která vychází ze schopnosti státu se lépe vypořádat s problémy jako je například černé pasažérství, či z nedostatečných kapacit (personálních, finančních atd.) vlastních nestátnímu neziskovému sektoru. O provázanosti veřejného a neziskového sektoru, resp. o synergii, která takto vzniká, hovoří i některé významné výzkumné projekty.

Situace je obdobná i v případě českých nestátních neziskových organizací. To ostatně dokládají i Kermiet se Smejkalovou ve své prezentaci Český neziskový sektor (2014). Autoři uvádějí, že hlavní zdroj financování českých "neziskových institucí sloužících domácnostem" (nezahrnuje například veřejné vysoké školy) tvoří vlastní příjmy ze statků a služeb (36,4 %) spolu s veřejnými zdroji (30,8 %). Mezi další zdroje, které Kermiet a Stejskalová zohledňují, potom řadí dobrovolně odvedenou dobrovolnou práci (12,5 %), individuální dárcovství (12,0 %), firemní dárcovství (6,5 %). Příjmy z vlastnictví a příjmy ze zahraničí představují podle tohoto přístupu spíše zanedbatelné položky (1,3 % pro první a 0,5 % pro druhé zmíněné).

Vzhledem k rozsahu prokázané finanční podpory z veřejných prostředků, můžeme považovat za dané, že je činnost neziskových organizací obecně ve světě i v České republice značně provázána s veřejným sektorem. Pokud bychom se tedy rozhodli považovat nestátní neziskový sektor za významného sociálního inovátora, pak z logiky věci nelze upřít významný podíl na tvorbě sociálních inovací i veřejnému sektoru. Právě ten totiž svou přímou (ve formě dotací) i nepřímou podporou (ve formě daňových úlev, slev či jiné podpory) drží velkou část nestátních neziskových organizací "při životě".

Financování vítězných projektů – postup práce a obecné závěry

Od obecného je vhodné přikročit ke konkrétnímu. Jak byly a jsou tedy financováni úspěšní čeští sociální inovátoři? Za tímto účelem jsme realizovali vlastní šetření, které bylo vystavěno na

[5] Mezi které lze dle Satelitního účtu neziskových organizací (vedeno Českým statistickým úřadem) zahrnout tyto právní formy: Nadace, Nadační fond, Obecně prospěšná společnost, Vysoká škola (veřejná), Školská právická osoba, Odbory, Spolky, Politické strany a politická hnutí, Církevní organizace, Organizační jednotky odborů, Pobočné spolky, Stavovské organizace – profesní komory, Komory, Zájmová sdružení právnických osob a Honební společenstva. Viz Satelitní účet neziskových institucí. https://apl.czso.cz/nufile/SUNI_2005_2014.pdf

základě veřejně dostupných dat. Podrobnější výsledky šetření na dostupných účetních závěrkách za jednotlivé sociální inovátory, nabízí následující podkapitola.

Obecně lze konstatovat, že i v případě námi vybraných organizací – sociálních inovátorů – sehrávají veřejné prostředky významnou úlohu. Tu ilustruje níže uvedený graf, který člení výnosy do tří vymezených kategorií: "přijaté prostředky celkem", "provozní dotace celkem" a "ostatní". Znázornění je však nezbytné brát s rezervou, neboť jak již naznačovala výše uvedená tabulka, pro některá léta máme velmi omezená data (od roku 2007 do roku 2011 jsou k dispozici podklady pouze za jednu organizaci; v rámci roku 2012 pouze za dvě organizace; v rámci roku 2013 pouze za pět subjektů). Za relevantní údaje lze s přihlédnutím k počtu zahrnutých organizací, ale i s ohledem na příslušnou legislativu považovat ty, které zobrazují skutečnost po roce 2014 do dnešních dní.

Graf č. 1: Financování sociálních inovátorů z řad nestátních neziskových organizací úspěšných v soutěži SozialMarie

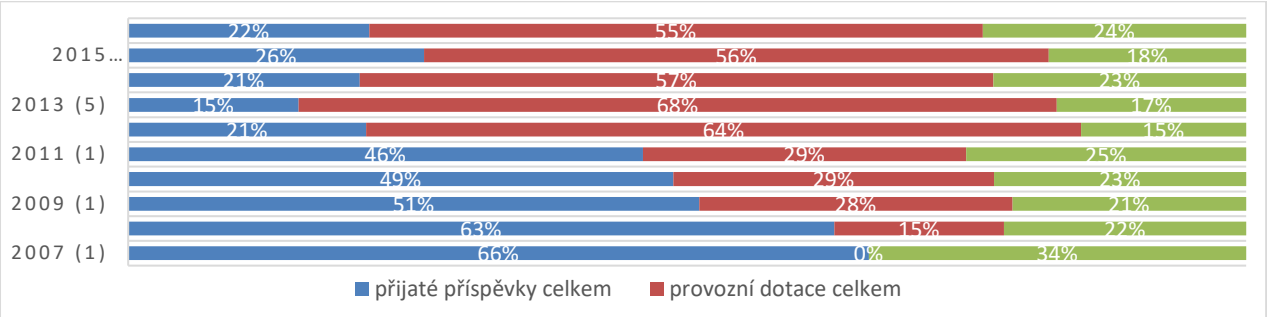

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Reálná data za období od roku 2014 do roku 2016 uvádějí, že veřejné prostředky (provozní dotace celkem) tvořily v průměru 55 – 57 % celkových výnosů nestátních neziskových sociálních inovátorů úspěšných v rámci soutěže SozialMarie, což může potvrzovat doměnku o nedostatečné diverzifikaci zdrojů a jisté závislosti na veřejném sektoru. Zbylý objem výnosů je rozdělen zhruba rovnoměrně mezi průměrné přijaté příspěvky celkem (v průměru v rozmezí 21 – 26 %) a průměrné ostatní výnosy (v průměru v rozmezí 18 – 24%), které zahrnujícími výkony vlastní práce organizace.

Financování vítězných projektů podrobněji

V rámci další části textu je věnován prostor popisu struktury zdrojů na příkladech konkrétních sociálních inovátorů z řad nestátních neziskových organizací úspěšných v soutěži SozialMarie. Za každou organizaci je graficky představena struktura financování dle dostupných informací z Veřejného rejstříku (vynechány jsou organizace, které ve Veřejném rejstříku nemají dostupné žádné podklady. Základní grafické zobrazení vždy udává podíl jednotlivých kategorií výnosů na celkových výnosech dané organizace v daném roce. Důraz je v následujících pasážích přitom kladen především na kategorii "provozní dotace", coby na nejdůležitější (do objemu poskytnutých prostředků) kategorii výnosů. U každé organizace je dále vyčíslena výše veřejné podpory ve formě meziročního přehledu. To vše je doplněno o slovní komentář, který má za úkol dovysvětlit strukturu (původce) dané veřejné podpory napříč mezi jednotlivými lety.

2017 – finanční ocenění 2000 EUR: IQ Roma servis, z.s. (zapsaný spolek; vznik 3. 11. 1997) *[6]

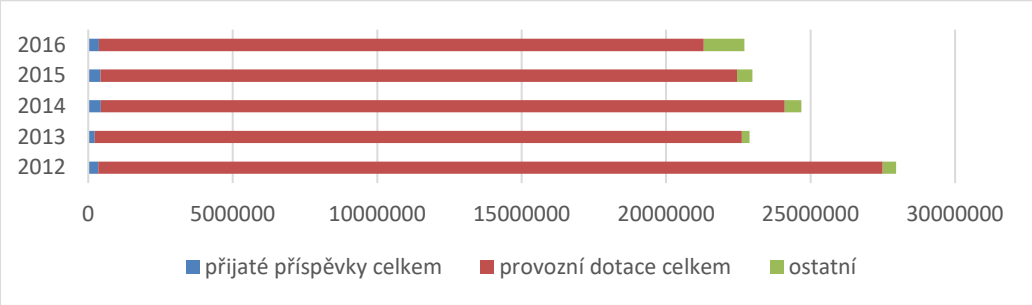

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Výroční zprávy organizace IQ Roma servis, z.s. dostupné ve Veřejném rejstříku nenabízí informace požadované šetřením ve formátu, který by byl pro naše potřeby ideální. V rámci jednotlivých let nejsou členěny víceleté projekty (především z prostředků EU a EHP – zdrojů Islandu, Lichtenštejnska a Norska) a z toho důvodu jsme se je rozhodly do šetření zahrnout pouze ve formě dopočtu do celkové částky veřejné podpory pro daný kalendářní rok.

2016:

Na celkové částce veřejné podpory organizace IQ Roma servis, z.s. se největší měrou podílelo Ministerstvo práce a sociálních věcí (48 %), dále pak Magistrát města Brna (17 %), Úřad vlády ČR (3 %) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (1 %). Mimo jmenované se na provozních dotacích podílelo Ministerstvo vnitra a celá řádka měst Jihomoravského kraje (Vyškov, Tišnov, Břeclav, Zastávka,…). Dopočet[7] do celkové částky veřejné podpory přisuzovaný podpoře projektů EU a EHP v roce 2016 činil 29 % celkové podpoře organizace z veřejných prostředků.

2015:

Největší měrou se na celkové veřejné podpoře v roce 2015 podílelo především Ministerstvo práce a sociálních věcí (47 %), dále pak Jihomoravský kraj (13 %), Magistrát města Brna (11 %). Nepřehlednutelně podpořil IQ Roma servis i Úřad vlády ČR (4 %). Zbylou část veřejné podpory poskytla například různá města Jihomoravského kraje (Vyškov, Břeclav, Tišnov…) či Ministerstvo kultury a Ministerstvo vnitra. Dopočet[8] do celkové částky veřejné podpory přisouzený projektům EU a EHP činil 23 % veřejných prostředků.

2014:

Veřejná podpora pocházela v roce 2014 především od Ministerstva práce a sociálních věcí (52 %), dále pak z prostředků Jihomoravského kraje (11 %), od Magistrátu města Brna (2 %) a Úřadu vlády ČR (2 %). Mimo jmenovaných se na podpoře chodu podílelo Ministerstvo vnitra a řada

[6] Hvězdička za názvem organizace informuje o existenci Živnostenského oprávnění pro výkon vedlejší činnosti).
[7] Výroční zpráva za rok 2016 podrobně přiřazuje konkrétním zástupcům veřejného sektoru na 15 milionů Kč (z 20.934.000 Kč) , zbylé prostředky lze přisoudit podílu víceletých projektů podpořených z projektů EU a EHP.
[8] V rámci výroční zprávy organizace IQ Roma servis, z.s. za rok 2015 jsme schopni vyčíst pouze orientační informace o veřejné podpoře pro daný rok v součtu za přibližně 17 milionu Kč (z 22.020.000 Kč), zbylé prostředky lze přisoudit podílu víceletých projektů podpořených z EU a EHP.

různých měst Jihomoravského kraje (např. Vyškov, Tišnov, Břeclav, Mikulov…). Dopočet[9] do celkové částky veřejné podpory přisouzený projektům EU a EHP činil pro daný rok 33 % provozních dotací.

2017 – 3. cena: Na Ovoce, z.s. (zapsaný spolek; vznik 1. 8. 2015)

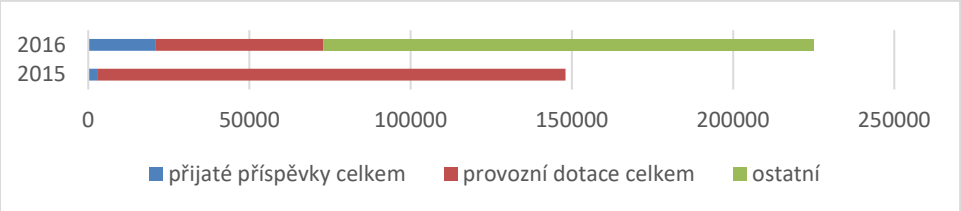

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Za organizaci Na Ovoce, z.s. jsou v rámci Veřejného rejstříku dostupné údaje pro rok 2015 i pro rok 2016 (jde tedy o jednu ze tří organizací s kompletními podklady zachycujícími situaci od doby vzniku). Nabízené podklady však pro potřeby vlastního šetření nemají ideální podobu.

2016:

Pro rok 2016 účetní závěrka původ vyčíslených veřejných prostředků nerozebírá.

2015:

V roce 2015 přisuzuje účetní závěrka organizace do kategorie provozní dotace výsledky crowdfundingové kampaně na portálu HitHit ve výši 145.000 Kč.

2017 – cena veřejnosti: H-mat, o.p.s. (obecně prospěšná psolečnost; vznik 30. 10. 1996)

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Dle dostupných výročních zpráv lze usuzovat, že se veřejné zdroje na financování organizace H-mat, o.p.s. podílely spíše okrajově. Stěžejní úlohu pro chod organizace představovaly přijaté příspěvky (např. od Nadace Depositum Bonum či od Nadace Karla Janečka) a zdroje v kategorii ostatní (např. vlastní tržby z výukových programů).

[9] Výroční zpráva pro rok 2014 organizace IQ Roma servis, z.s. poskytuje pouze orientační informace a to za veřejnou podporu ve výši přibližně 16 milionů Kč (z 23.671.000 Kč), zbylé prostředky do celkové výše veřejné podpory pro daný rok představuje podíl víceletých projektů podpořených z EU a EHP.

2015:

V roce 2015 byla organizace podpořena dotací z fondů EU (Investice do rozvoje vzdělávání) v rámci projektu "Společně k inovativnímu vzdělávání". Tato dotace představovala jediný výnos, který lze pro daný rok zařadit do kategorie provozní dotace.

2014:

Situace roku 2014 byla obdobná jako v roce 2015. Výroční zpráva nicméně nejmenuje přesný zdroj veřejných prostředků a tak nám nezbývá než se domnívat, že jediným zdrojem i byla I pro rok 2014 EU.

2016 – finanční ocenění 2000 EUR: Loono, z.s. (zapsaný spolek; vznik 13. 5. 2014) *

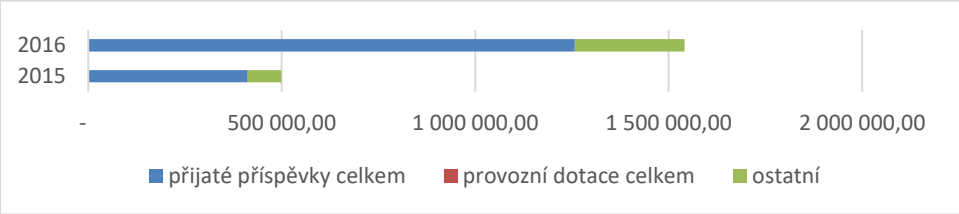

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Organizace Loono, z.s. funguje především díky přijatým příspěvkům a ostatním zdrojům, veřejné zdroje se dostupných v účetních závěrkách neobjevují.

2016 – 3. cena: Koalice nevládek Pardubicka, z.s. (zapsaný spolek; vznik 30. 10. 1996)

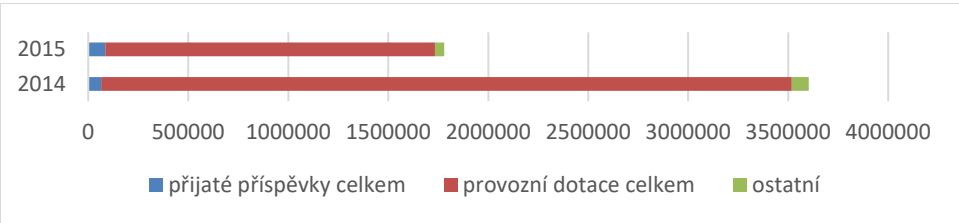

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Za organizaci Koalice nevládek Pardubicka, z.s. jsou ve Veřejných rejstřících pro naše šetření k dispozici pouze podklady za období 2014 a 2015. Dostupné podklady ovšem nabízejí pro šetření potřebné informace.

2015:

Dle výroční zprávy obdržela v roce 2015 Koalice nevládek Pardubicka, z.s. veřejnou podporu především z krajské úrovně. Na celkové veřejné podpoře měl totiž význačný podíl Pardubický kraj (63 %). Celkový rozsah podpory doplnily prostředky města Pardubice (7 %) a příslušného Úřadu práce (4 %). Ministerská úroveň je zastoupena v rámci financování Koalice pouze nepatrně (1 %). Specifikem financování v roce 2015 byla podpora od Nadace rozvoje občanské společnosti

(25 %), kterou Koalice neziskovek Pardubicka, z.s. ve své výroční zprávě řadí mezi zdroje provozní dotace.

2014:

Rok 2014 se proti roku 2015 do objemu i struktury veřejné podpory výrazně odlišuje. Dle výroční zprávy totiž obdržela Koalice nevládek Pardubicka, z.s. veřejnou podporu především z ministerské úrovně z velké části zaměřené na podporu podnikání (49 % podpory pocházelo z rozpočtu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 24 % podpory pocházelo z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí), nezanedbatelný díl tvořily prostředky Pardubického kraje zaměřená na podporu neziskového sektoru a rozvoj dobrovolnictví (22 %), celkový rozsah podpory z veřejných prostředků doplňovala dotace od Úřadu práce určená na praxi pro mladé (5 %).

2016 – finanční ocenění 2000 EUR: Tripitaka, z.s. (zapsaný spolek; vznik 30. 10. 1996) *

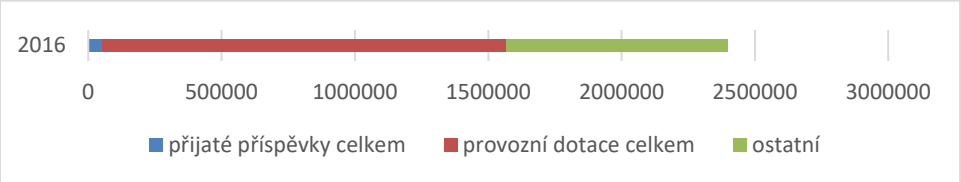

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

V případě organizace Tripitaka, z.s. jsou naneštěstí k dispozici pouze podklady za rok 2016, které mají navíc velmi nízkou vypovídací hodnotu. Na základě nedostatku dat tedy nelze vyvozovat hlubší závěry.

V rámci přílohy účetní závěrky lze identifikovat důležitý podíl na výnosech organizace Ministerstva práce a sociálních věcí (podpora sociálního začleňování mladých lidí). Zároveň lze určit, že organizace Tripitaka, z.s. řadí mezi veřejné zdroje i získanou podporu od Národního vzdělávacího fondu, o.p.s. a České asociace street work, o.s. (podpora tréningových pracovních míst). Přesné vyčíslení jednotlivých podílu nicméně není z důvodu chybějících dat možné.

2016 – finanční ocenění 2000 EUR: Elpida, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 30. 10. 1996)

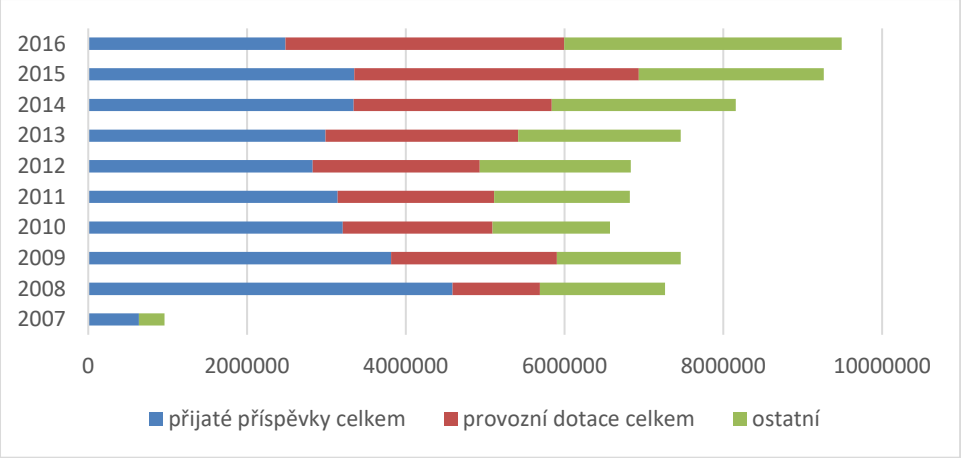

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Veřejné zdroje se na chodu organizace Elpida, o.p.s. začaly podílet od roku 2008. Naneštěstí výroční zpráva ani účetní závěrka nenabízí do roku 2014 za organizaci žádné podrobné členění původců veřejné podpory, ti jsou pouze jmenováni v rámci poděkování. Podrobnější členění včetně vyčíslení podílu podpory nabízí až výroční zprávy za roky 2015 a 2016.

V průběhu let se každoročně na chodu organizace podílelo a podílí Ministerstvo práce a sociálních věcí (podpora telefonní Linky seniorů), téměř každoročně poté Magistrát hlavního města Prahy, nezřídka vybrané Městské části Prahy (Praha 10, Praha 5, Praha 4, Praha 2, Praha 1, Praha 11, Praha 12). V pozdějších letech existence se pak mimo hlavního města podílely na dílčích projektech organizace Elpida, o.p.s. i další města České republiky (Brno, Hradec Králové, Pardubice, České Budějovice, Olomouc…). V roce 2014 podpořilo projekty organizace Elpida, o.p.s. (Seniorská akademie a koncertní vystoupení pěveckého sboru seniorů) i Ministerstvo kultury.

2016:

Na základě dostupných dat lze zjistit, že nejvýznamnější podíl na veřejné podpoře zaujímá Ministerstvo práce a sociálních věcí (62 % směřující k podpoře Linky seniorů). Svou úlohu sehrál I Magistrát hlavního města Prahy se širokou podporou (23 %). Mezi podporovateli se objevuje i Ministerstvo zdravotnictví, které podpořilo projekt Stoletý život s Elpidou (6 %). Městské části se podílely na podpoře spíše dílčím způsobem (Městská část Praha 4 – 6 %, Městská část Praha 10 – 1 %, Městská část Praha 2 – 1 %, Městská část Praha 7 – 0,3 %)

2015:

Díky podrobným zdrojů z účetní závěrky za rok 2015 lze určit, že největší podíl na podpoře z veřejných zdrojů zaujalo Ministerstvo práce a sociálních věcí, které podporovalo Linku seniorů (72 %). Magistrát hlavního města Prahy podporoval širší spektrum projektů (Linku seniorů, projekty Mosty, PAPAS a mezigenerační festival – v celkové výši 24 %). Městské části Praha 4 (podpora provozu centra Elpida) a Praha 10 (podpora projektu Aktivní a zdraví senioři z Prahy 10) se podílely pouze z dílčí části (celkem 4 %).

2016 – cena veřejnosti: ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. (zapsaný spolek; vznik 13. 4. 1992)

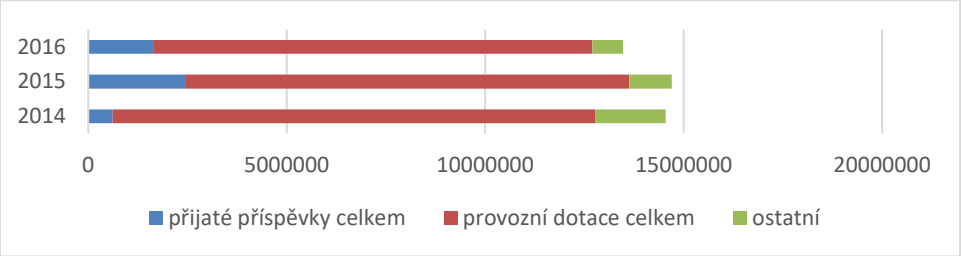

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

V rámci Veřejného rejstříku zveřejnila organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. přílohy k účetním závěrkám za poslední tři roky svého fungování. Z těchto dokumentů je patrno, že spolu s Ministerstvem práce a sociálních věcí sehrávaly důležitou úlohu ve financování organizace zahraniční zdroje (tzv. Norské fondy a prostředky EU).

2016:

V roce 2016 se na veřejných zdrojích, které se organizaci podařilo získat, podílelo Ministerstvo práce a sociálních věcí největší měrou (55 %), ministerstvo s výrazným dostupem následovaly prostředky Norských fondů (13 %). Dále se na financování podílelo Ministerstvo spravedlnosti (8 %), Ministerstvo zdravotnictví (7 %) a Hlavní město Praha (7 %). Prostředky z veřejných rozpočtů putovaly v roce 2016 i od Jihomoravského kraje a od měst (České Budějovice, Liberec, Brno, Ostrava, Ústí nad Labem, Chomutov, Jihlava) a městských částí (Praha 1, Praha 2, Praha 7).

2015:

Rok 2015 byl pro strukturu veřejných zdrojů organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. velmi podobný roku předchozímu. Klíčovou úlohu na financování opět sehrálo Ministerstvo práce a sociálních věcí (46 %) a významným dílem se na provozních dotacích projevily i prostředky z Evropského sociálního fondu (16 %). Dále se na financování podílelo Ministerstvo financí (13 %), rozpočet Hlavního města Prahy (7 %), Ministerstvo zdravotnictví (5 %). Dále se na podpoře ROZKOŠe bez RIZIKA, z.s. podílely veřejné prostředky putující od Jihomoravského (2 %) a Královehradeckého kraje (1 %). Z rozpočtů měst a městských částí se k podpoře organizace přidaly České Budějovice (1 %), Brno (1 %), Ostrava (1 %) a další (Ústí nad Labem, Pardubice, Praha 2 a Praha 7). Mezi veřejné zdroje dále řadí příloha účetní závěrky pro rok 2015 organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. i prostředky od Nadace rozvoje občanské společnosti (6 %).

2014:

V rámci roku 2014 byla organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, z.s. z veřejných rozpočtů podpořena v největší míře ze všech dostupných let. Stěžejní podíl veřejné podpory v daném roce přitom představovaly prostředky Evropské unie (46 %) následované dotacemi od Ministerstva práce a sociálních věcí (32 %). Další zdroje byly zastoupeny v menší míře, uveďme například Ministerstvo financí (7 %), Hlavní město Praha (5 %), České Budějovice (4 %), Ministerstvo zdravotnictví (2 %) a město Brno (2%). Na podpoře se podílely i Středočeský kraj (0,5 %) a další zástupci z řad měst (Ostrava, Praha 1 a Praha 2).

2015 – finanční ocenění 2000 EUR: Liga lidských práv (zapsaný spolek; vznik 30. 10. 1996) *

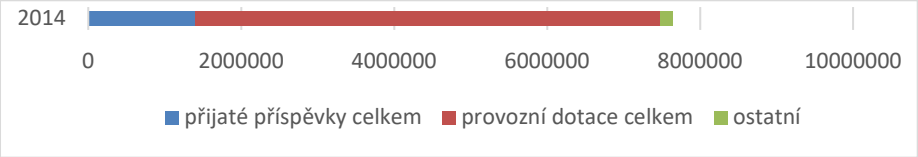

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

V rámci Veřejného rejstříku nejsou k dispozici podklady, které by konkrétně jmenovaly poskytovatele provozních dotací, veřejná podpora tedy musí zůstat pro organizaci Liga lidských práv nerozklíčována.

2015 – finanční ocenění 2000 EUR: Český institute biosyntézy, z.ú. (zapsaný ústav; vznik 21. 8. 2003) *

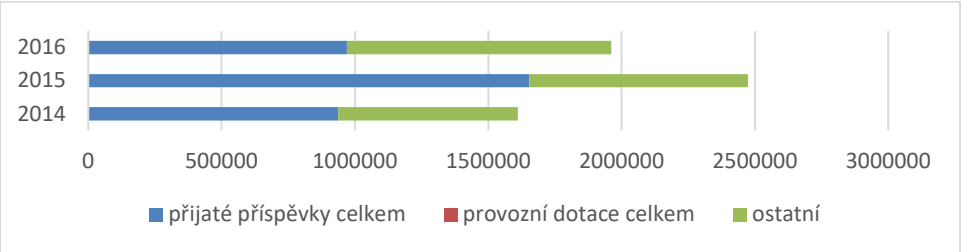

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

V rámci opisů účetních závěrek uvedených výročních zpráv, ze kterých byla čerpána data pro vlastní šetření, není přiřazena žádné procentuální část financování veřejným prostředkům. Výnosová strana organizace se potom dle všech dostupných výročních zpráv skládá z "přijatých příspěvků" (od fyzických i právnických osob) a z kategorie "ostatním".

Dostupná data nás nicméně mohou přivést k pochybnostem o správnosti zveřejněných údajů v opisu za rok 2016, neboť se ve výroční zprávě pro tento rok objevuje informace o projektu "Najít směr", který je realizován za finanční podpory EU (Operační program zaměstnanost, výzva 03_15_031 Budování kapacit a profesionalizace NNO).

2015 – cena veřejnosti: Aperkom, z.ú. (zapsaný ústav; vznik 24. 9. 2003) *

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Výroční zpráva organizace Aperkom, z.ú. za rok 2014, která nám v rámci šetření posloužila jako jediný dostupný podklad, nezmiňuje konkrétní zdroje veřejné podpory. Pouze ve svém závěru

poukazuje na spolupracující partnery, mezi kterými lze mimo soukromých ziskových a neziskových organizací najít i město Bruntál a Moravskoslezský kraj. Lze tedy předpokládat, že veřejná podpora pochází právě od těchto subjektů.

2014 – finanční ocenění 1000 EUR: In IUSTIA, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 30. 10. 1996)

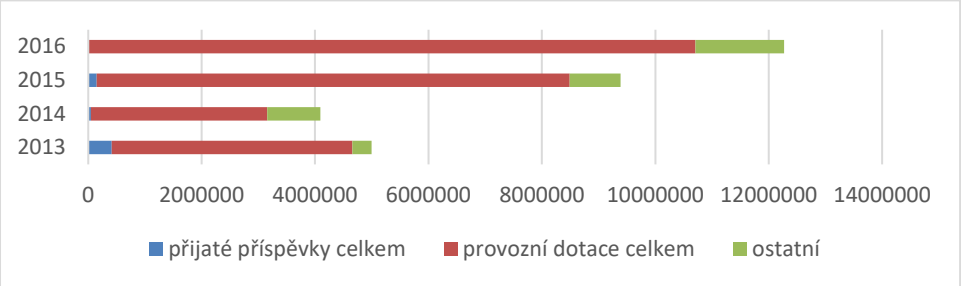

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Na základě informací dostupných v rámci Veřejného rejstříku je možné poměrně snadno rozklíčovat zdroje veřejných prostředků v roce 2015 a v roce 2016. U původců veřejných prostředků v letech předcházejících nejsme schopni určit jejich přesný podíl. Z toho důvodu mají zde předkládané informace spíše útržkový charakter.

2016:

V roce 2016 byla skladba původu veřejných zdrojů roku předcházejícímu velmi podobná. Státní rozpočet se na veřejných zdrojích podílel nejvýznamněji (56 %), rozpočet samosprávy zaujímal opět spíše menší podíl (5 %), stejně tak prostředky Evropské unie (4 %). Veřejné prostředky získané prostřednictvím nadací a dalších neziskových organizací opět zaujímaly významné postavení (35 %). Mezi podporovatele řadí výroční zpráva Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, zmiňuje hlavní město Praha a město Brno. Výroční zpráva nezapomíná jmenovat Evropskou komisi a řadi nestátních neziskových organizací jako například Visegradský Fond, Výbor dobré vůle Nadace Olgy Havlové, NROS a Nadace Open Society Fund Praha.

2015:

V roce 2015 pocházely veřejné zdroje organizace In IUSTIA, o.p.s. ze státního rozpočtu (45 %), z rozpočtu samosprávy (6 %), z prostředků Evropské unie (8 %) a z prostředků nadací a dalších neziskových organizací (41 %). Výroční zpráva organizace za podporovatele konkrétněji jmenuje Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Moravskoslezský kraj, hlavní město Praha, Brno, Evropskou komisi a Evropský sociální fond, US Embassy, Visegradský Fond, Nadaci Open Society Fund, Nadaci EVZ…

2014:

Výroční zpráva za rok 2014 nabízí širší informace o podporovatelích. Na základě dostupného ovšem nejsme schopni přesně určit podíl podporovatel; na veřejných zdrojích organizace. Výroční zpráva jmenuje Ministerstvo spravedlnosti (podpora bezplatné poradny pro oběti

trestných činů z nenávisti), Operační program lidské zdroje a zaměstnanost Evropského sociálního fondu (projekt Ženy sobě), příspěvek od Evropské komise (projekt Discovering efficient tools for protecting victims), grant od fondů Evropského hospodářského prostoru (tj. z prostředků Islandu, Lichtenštejnska a Norska), Hlavní město Prahu (projekt Aktivně proti násilí z nenávisti v Praze). Nad rámec těchto subjektů podpořila dle výroční zprávy organizace In IUSTIA, o.p.s. z veřejných prostředků celá řada nestátních neziskových organizací (Nadace Errinerung, Verantwortung und Zukunft, Open Society Fund Praha, Česko-německý fond budoucnosti, Nadační fond obětí holocaust, Nadace O2, Visegradský fond).

2013:

Díky účetní závěrce a výroční zprávě za rok 2013 například víme, že byla organizace In IUSTIA, o.p.s. zapojena do Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost Evropského sociálního fondu (projekt na pomoc obětem sexuálního násilí). Výroční zpráva dále uvádí, že důležitým zdrojem veřejných prostředků byla Nadace Errinerung, Verantwortung und Zukunft a organizace Open Society Fund Praha. Podrobnější informace naneštěstí daný výroční zpráva nenabízí.

2013 – cena veřejnosti: POST BELLUM, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 21. 3. 2014)
*

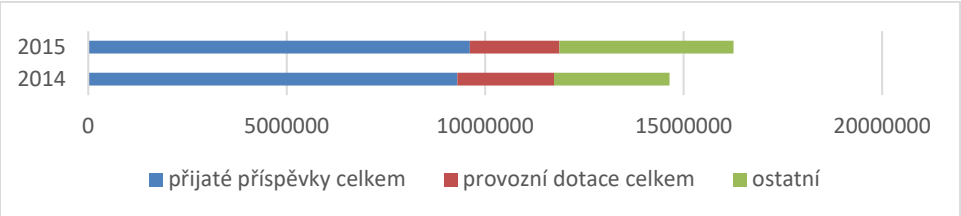

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Ve Veřejném rejstříku jsou za organizaci POST BELLUM, o.p.s. dostupné dvě výroční zprávy, které poměrně přesně vyčíslují různé zdroje veřejné podpory. Na základě zmiňovaných dokumentů ovšem nelze určit trend, který by se financováním organizace z veřejných zdrojů nesl.

2015:

Organizace POST BELLUM, o.p.s. byla podle dostupných dat ve Veřejném rejstříku v roce 2015 co do veřejných prostředků financována především z rozpočtů ministerstev (mimo Ministerstvo zahraničních věcí i Ministerstvo kultury – 25 % za obě ministerstva), dílčí částí se na financování podílely i projekty EU (1 %). Finanční podporu našla organizace POST BELLUM, o.p.s. i u různých měst napříč Českou republikou (hlavní město Praha a její městské části, Chomutov, Olomouc, Karlovy Vary, Mladá Boleslav, Pardubice, Plzeň, Semily a Zlín). Důležitou úlohu ve financování sehrály také další nestátní neziskové organizace, které dostupné materiály řadí mezi veřejné zdroje (NROS, Nadace Crocodie – 37 % celkem).

2014:

Výroční zpráva za rok 2014 informuje, že se dotace z veřejného sektoru podílely na financování organizace ze 17 %. Více jak 40 % z tohoto objemu přispěla různá města České republiky (hlavní město Praha a její městské části, Semily, Kladno, Mladá Boleslav, Plzeň a Zlín). Výraznou úlohu

sehrály i zahraniční zdroje, jako prostředky Evropské komise (33 %), Visegrádského fondu (6 %) či US Embassy (3 %). Na podpoře POST BELLUM, o.p.s. v roce 2014 se podílelo I Ministerstvo kultury (12 %) a různé další neziskové organizace (Plzeň 2015, o.p.s. a Sokol Brno - 5 %), které i tato výroční zpráva řadí mezi veřejné zdroje.

2011 – finanční ocenění 1000 EUR: Spolek KOLUMBUS (zapsaný spolek; vznik 31. 10. 2001)

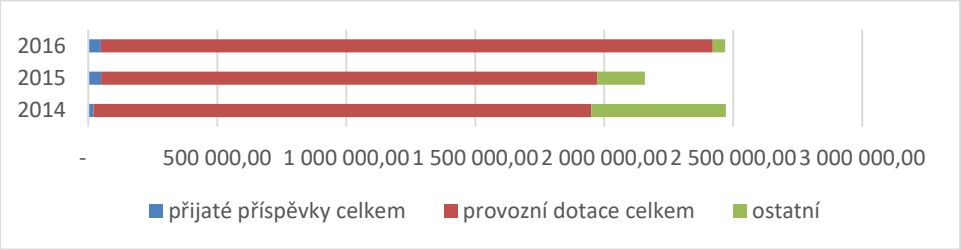

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Účetní závěrky organizace KOLUMBUS nabízejí podrobné členění výnosové stránky jednotlivých let fungování organizace. Díky tomu jsme také schopni přesně určit, jak byly v rámci veřejné podpory rozloženy jednotliví původci.

2016:

Výroční zpráva za rok 2016 uvádí, že v daném roce představoval největší podíl na podpoře Úřad vlády ČR (31 %), který v takřka stejné výši doplňoval Úřad práce (31 %). Magistrát hlavního města Prahy podporoval chod Spolku Kolumbus I v roce 2016 (11 %), proti předchozím letům získala organizace podporu na provoz i od Městské části Praha 10 (3 %).

2015:

Nejvýznamnější podíl na financování Spolku KOLUMBUS z veřejných zdrojů v roce 2015 zaujala podpora od Úřadu vlády ČR (41 %), kterou následovala podpora od Úřadu práce (32 %) a poté Ministerstvo zdravotnictví (18 %). Na podpoře Spolku KOLUMBUS se podíel také Magistrát hlavního města Prahy (9 %).

2014:

V roce 2014 byl největším původcem veřejných zdrojů Úřad práce (32 %). Významný podíl zaujímal Úřad vlády ČR (26 %), dále také Ministerstvo zdravotnictví (18 %) a prostředky operačních programů Evropského sociálního fondu EU (17 %), který se již v následných letech nevyskytoval. Nemalou částí se na provozu podílel i Magistrát hlavního města Prahy (7 %) či město Olomouc (0,3 %).

2009 – finanční ocenění 1000 EUR: Asistence, o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 5. 12. 2013) *

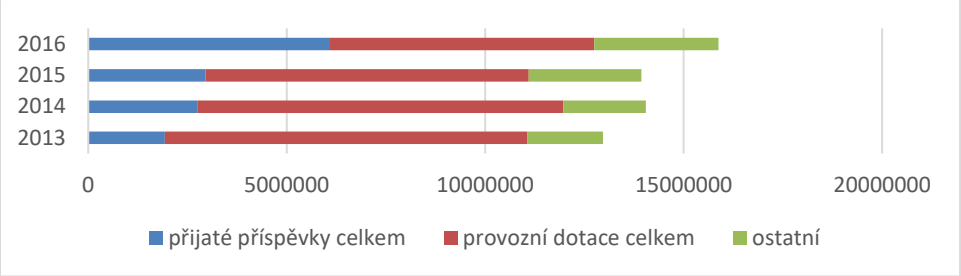

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Za organizaci Asistence, o.p.s. jsou ve Veřejném rejstříku k dispozici podrobné podklady o struktuře veřejných zdrojů od roku 2013 do roku 2016. V průběhu let je zřejmé, že svůj význam na financování ztrácela ministerská i evropská úroveň. Důvodem těchto změn je zřejmě ukončení velkého projektu (Moje kariéra) financovaného z prostředků EU a kofinancovaného z prostředků Ministerstva práce a sociálních věcí. Velkého významu proti tomu v průběhu let nabyla podpora ze strany Magistrátu hlavního města Prahy.

2016:

V roce 2016 činil největší podíl podpory organizace Asistence, o.p.s. z veřejných prostředků rozpočet Magistrátu hlavního města Prahy (93 %). Pouze dílčí část (5 %) veřejné podpory zaujaly jednotlivé městské části hlavního města (Praha 3, Praha 4, Praha 6, Praha 9, Praha 10, Praha 11, Praha 12, Praha 13, Praha 14). Stejně tak malý podíl na podpoře z veřejných prostředků činily zdroje Ministerstva vnitra a Ministerstva pro místní rozvoj (v součtu 3 %).

2015:

I výroční zpráva za rok 2015 poukazuje na významný podíl Magistrátu hlavního města Prahy na podpoře organizace Asistence, o.p.s. z veřejných zdrojů. Tento podíl (81 %) předznamenával ztrátu důležitosti na financování ze strany evropských prostředků (12 %), kterou doprovázelo naprosté ukončení podpory ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí. Ministerská úroveň byla v rámci financování organizace v roce 2015 zastoupena pouze prostřednictvím Ministerstva vnitra a Ministerstva pro místní rozvoj (v součtu 2 %). Dílčí část podpory nabídly i městské části hlavního města (Praha 3, Praha 4, Praha 6, Praha 8, Praha 9, Praha 10, Praha 11, Praha 12, Praha 13 a konečně Praha 14) a Středočeský kraj (v součtu 5 %).

2014:

Rok 2014 se z pohledu veřejné podpory organizace Asistence, o.p.s. vyznačoval výrazným podílem podpory ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí (49 %) a prostředků EU přerozdělovaných v rámci Evropského sociálního fondu (33 %). Obě zmíněné kategorie zdrojů podporovaly projekt Moje kariéra. Nemalou podporu činnosti organizace poskytl Magistrát hlavního města Prahy (16%). Nad rámec vymezeného byla organizace podpořena i z prostředků Ministerstva vnitra a jednotlivých městských částí Prahy (Praha 3, Praha 4, Praha 6, Praha 8, Praha 10, Praha 11, Praha 13, Praha 14), celkový podíl podpory od jmenovaných nebyl z pohledu celkového rozsahu veřejné podpory příliš významný (2 %).

2013:

Nejvýznamnější úlohu v rámci financování organizace Asistence, o.p.s. z veřejných prostředků zaujala v roce 2013 ministerská úroveň - Ministerstvo práce a sociálních věcí (47 %) doplněná o prostředky EU (37 %). Výrazný podíl na financování organizace z veřejných prostředků tvořila provozní dotace od Magistrátu hlavního města Prahy (14 %). Dílčí podporu (2 %) organizace Asistence, o.p.s. poskytlo Ministerstvo vnitra a jednotlivé městské části Prahy (Praha 3, Praha 4, Praha 6, Praha 8, Praha 10, Praha 11, Praha 13, Praha 14).

2005 – 3. cena: Vzájemné soužití o.p.s. (obecně prospěšná společnost; vznik 19. 12. 2013) *

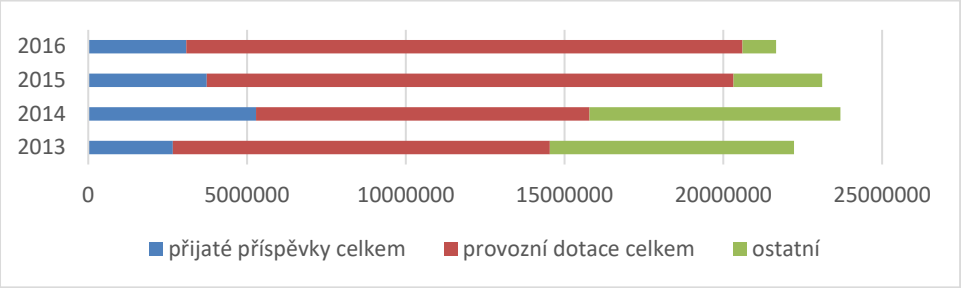

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Účetní závěrky a výroční zprávy za období do roku 2014 nejsou tak podrobné, aby bylo možné vyčíslit podíl jednotlivých zdrojů na celkové veřejné podpoře. Podrobnější data nabízí až účetní závěrky za rok 2015 a 2016.

2016:

V roce 2016 tvořilo nejdůležitější podíl veřejných zdrojů Ministerstvo práce a sociálních věcí (73 %). Ostatní zdroje zastupovaly spíše dílčí část veřejné podpory. Mezi nimi byl například: Magistrát města Ostravy (10 %) a Úřad práce (6 %). Zbylé zdroje představovaly spíše nepatrný příspěvek na chod organizace (Úřad vlády České republiky, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Moravskoslezský kraj – 3 % a Rada Evropy – 2 %).

2015:

Rozložení důležitosti v rámci veřejné podpory se mezi lety změnilo a v roce 2015 naopak sehrál klíčovou úlohu mezi veřejnými zdroji Moravskoslezský kraj, který se podílel na celkovém objemu veřejné podpory z 63 %. Ostatní zdroje znamenaly spíše dílčí část veřejné podpory, mezi nimi byly zastoupeny např. Magistrát města Ostravy (11 %), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (8 %), Ministerstvo práce a sociálních věcí (8 %), Úřad práce (5 %), Úřad vlády ČR (4 %). Ostatní zdroje představovaly nepatrný podíl na celku (Rada Evropy, obec Horní Suchá).

Shrnutí

Mezi nositeli sociálních inovací hrají důležitou úlohu neziskové organizace, kterým bývá teorií i dosavadními výzkumnými projekty přisuzována vysoká míra závislosti na veřejných prostředcích. V rámci zde předloženého drobného výzkumu jsme se podrobněji podívali na financování konkrétních zástupců z řad nestátních neziskových sociálních inovátorů. Pro jejich

vymezení jsme použili výčet organizátorů úspěšných projektů v soutěži SozialMarie. Z okruhu všech vítězů soutěže lze zařadit hned 26 (z 30) subjektů do nestátního neziskového sektoru.

Prostřednictvím účetních závěrek konkrétních organizací získaných z Veřejného rejstříku (nástroj pro zvýšení transparentnosti nestátního neziskového sektoru) bylo v rámci šetření možné identifikovat skladbu financování organizací za poslední roky (přesněji od roku 2014 do roku 2016). Přestože se s danými výsledky pojí řada omezení, pro ilustraci finanční situace lze data považovat za dostatečná. Na základě šetření lze tedy uvést, že se *veřejné prostředky v průměru podílely na financování námi vybraných nestátních neziskových organizací z 53 – 57 % celkových výnosů*. Tyto hodnoty mohou být jistým překvapením, neboť ční nad průměrem, který je pro Českou republiku běžně udáván (Kermiet a Smejkalová, 2014). Naopak pod průměrem leží hodnoty "přijatých příspěvků" (21 – 26 %) a hlavně ostatních – zbylých – kategorií výnosů (18 – 24 %). Z důvodu tohoto rozložení výnosů se nabízí otázka, zda je současné nastavení fungování daných organizací dlouhodobě udržitelné.

Níže uvedený graf přesněji popisuje distribuci veřejné podpory (směřující k nám zvoleným sociálním inovátorům) do námi definovaných kategorií. Veřejné prostředky, které organizace v průběhu let 2014 až 2015 získaly, pocházely především z rozpočtů Úřadu vlády a jednotlivých ministerstev (za jednotlivé roky se průměr nacházel v rozmezí: 30 – 53 %). Významně se na veřejné podpoře podílely i jednotlivé zahraniční zdroje (7 - 39 %), dále pak města, obce a městské části (11 – 29 %). Zbylé kategorie zaujímaly spíše menší rozsah podpory (kraje: 0 - 5 %, Úřady práce: 4 - 6 %, ostatní 1 % - 20 %).

Na základě představených dat není obecně patrná výrazná závislost na některé z kategorií veřejných zdrojů. Pro zdravé fungování nestátních neziskových organizací by nicméně bylo nejvhodnější, kdyby orgnanizace do budoucna usilovaly o změnu skladby výnosů ve prospěch především vlastního financování. Nástrojem pomoci může být například vedlejši či doplňková aktivita organizace.

Graf č. 2: Rozdělení veřejné podpory (do kategorií veřejných zdrojů) směřující k vybraným sociálním inovátorům z řad nestátních neziskových organizací

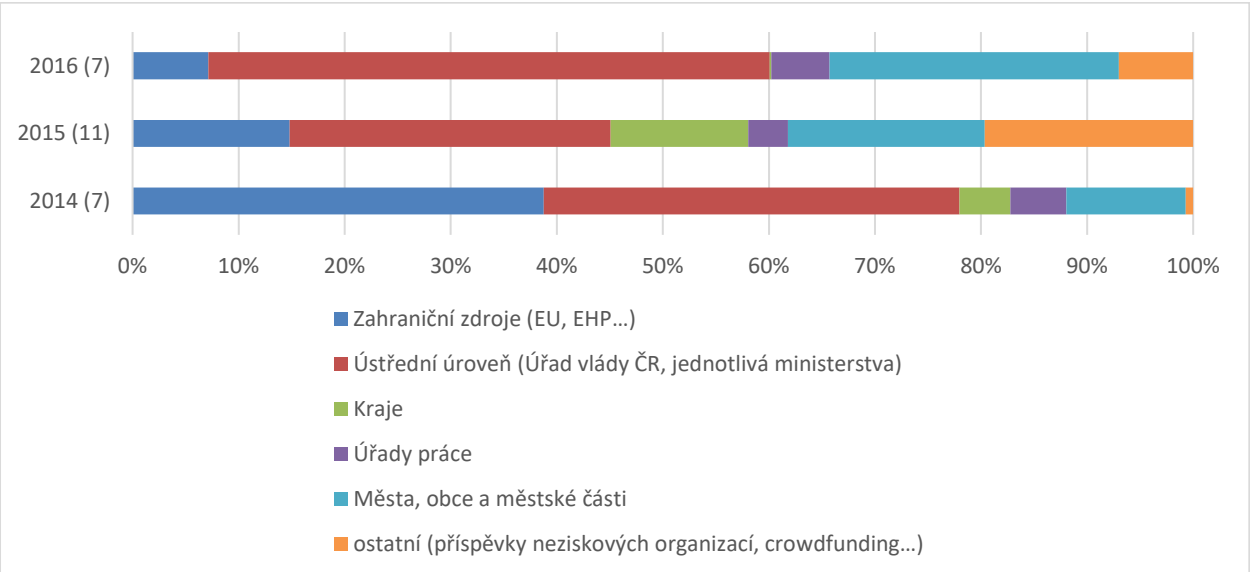

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Veřejného rejstříku.

Pozn.: Údaje mají spíše orientační charakter, neboť neudávají informace o všech nestátních sociálních inovátorech oceněných v rámci SozialMarie, ale pouze o těch, kteří ve Veřejném rejstříku poskytli účetní závěrku či výroční zprávu s podrobným členěním veřejné podpory (V roce 2016 poskytlo takové informace 7 nestátních neziskových organizací, v roce 2015 to bylo 11 nestátních neziskových subjektů a v roce 2014 7 nestátních neziskových organizací).

POUŽITÉ PRAMENY

Anheier, H. K., & Krlev, G. (2014). Welfare regimes, policy reforms, and hybridity.

Borzaga, C., Bodini, R., Carini, C., Depedri, S., Galera, G., & Salvatori, G. (2014). Europe in transition: The role of social cooperatives and social enterprises.

Cantor, R. A., Henry, S., & Rayner, S. (1992). *Making Markets: An interdisciplinary perspective on economic exchange* (Vol. 135). Greenwood Publishing Group.

Cuerva, M. C., Triguero-Cano, Á., & Córcoles, D. (2014). Drivers of green and non-green innovation: empirical evidence in Low-Tech SMEs. *Journal of Cleaner Production*, *68*, 104-113.

Czarniawska, B., & Sevón, G. (Eds.). (1996). *Translating organizational change* (Vol. 56). Walter de Gruyter.

Empowering people, driving change. *Social innovation in the European Union. Bureau of European Policy Advisors, Publications Office of the European Union, Luxembourg*.

Moulaert, F. (Ed.). (2013). *The international handbook on social innovation: collective action, social learning and transdisciplinary research*. Edward Elgar Publishing.

Murray, R., Caulier-Grice, J., & Mulgan, G. (2010). *The open book of social innovation*. London: National endowment for science, technology and the art.

Nicholls, A., & Murdock, A. (2012). The nature of social innovation. In *Social innovation* (pp. 1-30). Palgrave Macmillan UK.

Sahlin, K., & Wedlin, L. (2008). Circulating ideas: Imitation, translation and editing. *The Sage handbook of organizational institutionalism*, *218*, 242.

Palová, Z., & Šebestová, J. (2016). Support of Social Innovations: Subsidies from the Operational Programme Education for Competitiveness. *on European Integration 2016*, 708.

Online zdroje

Kermiet & Stejskalová, 2014 – Český neziskový sektor: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjgs8bToIXXAhUCJpoKHXZoBoYQFggnMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.vlada.cz%2Fassets%2Fppov%2Frnno%2Fdokumenty%2Fprezentace_kermiet_a_smejkalova_pro_web.pdf&usg=AOvVaw1M-1RX0nL1lham2ex3bAKV

Innovation Union. A Europe 2020 Initiative. http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

ITSSOIN. Social Innovation & Civil Engagement. www.itssoin.eu

Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů, 2015. https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/rozbor-financovani-nestatnich-neziskovych-organizaci-152610/

Salamon, Lester M, and Helmut K, Anheier. Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis. New York: Manchester University Press, 1997

Satelitní účet neziskových institucí. Dostupné na https://apl.czso.cz/nufile/SUNI_2005_2014.pdf

TEPSIE. Defining social innovation. www.tepsie.eu

Veřejný rejstřík a konkrétní informace o daných organizacích ze Sbírek listin.

Zákon č. 221/2015 Sb., novela zákona o účetnictví

Vybrané mezinárodní výzkumné projekty s tématikou sociálních inovací

- RESPONDER - Knowledge Brokerage between Research and Policy Making in the Area of Sustainable Growth Debates, FP7 Env., project no. 265297, 2011-2014
- CORPUS - Knowledge Brokerage between Research and Policy Making in the Area of Sustainable Consumption, FP7 Env., project no. 244103, 2010-2013
- IMPACT - Impact Measurement and Performance Analysis of Corporate Social Responsibility, FP7 SSH, project no. 244618, 2010-2012
- Stakeholder Dialogue for the Austrian CSR Mission Statement, 2003 and 2009, on behalf of respACT - Austrian Business Council for Sustainable Development, general contractor
- Responsible Competitiveness: Exploring the Links between CSR and Competitiveness, tendered projects on behalf of DG Enterprise, contract no. SI2.ACPROCE018741100, 2008-2010
- CSR Policies, on behalf of DG Employment, contract VC/2006/0023 SI2.432997, 2006-2008
- European Sustainable Development Network – knowledge exchange among policy-makers from all over Europe, funded by 8 EU-ministries, 2006-2014
- CINEFOGO Network of Excellence, FP6-CITIZENS, project no. 513350, 2005-2009
- EUFORI – European Foundations for Research and Innovation, European Commission call for tender, 2012-2014
- TEPSIE
- ITSSOIN
- SIMPACT

Publikace vznikla v rámci projektu
„Asociace nestátních neziskových organizací ČR jako most mezi veřejnou správou a neziskovým sektorem“,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/99_041/0002233
a byla financována z prostředků Evropské unie
(ESF, Operační program Zaměstnanost).

EVROPSKÁ UNIE
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

anno
Asociace nestátních neziskových organizací České republiky z. s.